

Első magyar általános biztosító társaság.

ÉRTESÍTÉS

a t. biztosító közönséghez
a lakházak és gazdasági épületek
hat évre szóló biztosításáról az ingyen év előzetes élvezetével.

Budapest, november hó, 1879.

A t. biztosító közönség és főleg t. feleink, a kiknek rokonszenve és bizodalma emelte társaságunkat, több egyéb tényező hozzájárulásával, jelen állásúra, nem fogják tőlünk megtagadni annak elismerését, hogy társaságunk mindig szilárdan megmaradt azon alapon, melyre fekteté üzletét és hogy elveihez hű maradt a nyomában keletkezett versenytársaságoknak az ő eljárásától nagyon eltérő kísérletei közt is.

Ez elveit azon rendkívüli eredmény igazolta és jutalmazta meg, hogy már a jelen 1879-ik év végével társaságunk **3.000.000 frtnyi alaptőkéje** készpénzben teljesen ki van egészítve, **tartalékalapja** pedig **1.000.000 frtra** emelkedett, és hogy a károk fedezésére szolgáló **díjtartalékot**, társaságunk, vagyoni állásánál fogva, a jelen év végével oly nagy összegben viheti át a jövő évi számla javára, hogy ennek folytán ezentúl előreláthatólag mindig abból fedeztetethetnek a következő éven át előforduló károk.

Ez eredmény elérésére törekedett mindenek felett társaságunk, mert meg volt győződve, hogy a hazai biztosítási ügy érdekének általában és különösen t. felei érdekének az által tesz kiváló szolgálatot, ha az üzlet nyeresiményéből oly erős alapokat, tartalékokat alkot, mik minden eshetőségre megnyugtatót, mert kellő biztosítékot, nyújtanak, s a mily teljesen befizetett nagy alaptőke- és tartalékokkal csak a legkiválóbb külföldi társaságok bírnak.

Azonban a t. biztosító közönség és különösen t. feleink azt is bizonyíthatják, hogy míg mi egy részről ily módon igyekeztünk megnyerni, igazolni, viszonzni a bizalmat, addig más részről társaságunk, fejlődésének, erősödésének arányában s üzleti viszonyaihoz képest, szem előtt tartva a biztosító felek s a társaság közt létező minden **érdekközösséget is**, mindenkor kész is volt t. feleinknek újabb előnyöket és kedvezményeket nyújtani, mit többek közt az által tanusított, hogy életbiztosítási feleink ez osztály nyeresiményének fele részében, jogosztálybeli feleink pedig ez osztály nyeresiménye egy ötödében részesítettnek.

Ez a mi eljárásunk vezér-elve most is; és ennél fogva, midőn oda jutottunk, hogy teljesen befizetett **alaptőkével** és teljes **tartalékokkal** folytathatjuk az üzletet, társaságunk örömmel fogadatosítja az ily eredmény esetére rég kitűzött szándékát s ezennel a **tűzosztályban** is újabb kedvezményben kívánja részesíteni biztosító feleit.

Elhatároztuk ugyanis, s e felől kívánjuk ezennel a biztosító közönséget értesíteni, hogy a **lakházak és a gazdasági épületek** biztosítása nálunk ezentúl azon kedvezményben részesíttessék, hogy t. i. ha a háztulajdonos vagy a földbirtokos kötelezi magát az ily épületnek **hat** egymás után következő éven át való biztosítására, társaságunk a szokásos **ingyen évül az első évet** adja, úgy, hogy a biztosító fél **az ingyen év előzetes élvezése** után a második évtől kezdve tartozik csak a díjakat fizetni.

Hisszük, ez intézkedésünk előnye teljes méltánylásra fog találni a birtokos közönségnél mindenkor, de főleg a jelen évben s a közel időben, midőn a jelen sanyarú év hatása még érezhető lesz, s midőn a gazda körül oly szűk a pénz. Ez intézkedésünk ugyanis még az ily szorult viszonyok közt is lehetséges, könnyűvé teszi részére a hosszabb időre való biztosítást. És ez előny annál nagyobb, minél tetemesebb az évi díj s annak a jelen vagy a jövő évben való előzetes megfizetése minél nehezebben esnék a jelen év gazdasági viszonyai által sújtott gazdának. De az előzetes ingyen év hasznát érezni fogják azon feleink is, kik hosszabb időre levén már biztosítva, ez érvényben levő biztosításuknál ingyen évül az utolsó évet élvezik, mert ezen biztosításuk **megújítása által** egymást követő két ingyen évet fognak e feleink élvezni, u. m. a mostani biztosítás **utolsó** (ingyen) évét, s a megújításnál a 6 évi biztosítás **első** s így előzetesen élvezendő **ingyen** évét.

Midőn ez újabb kedvezményről kívánjuk a t. biztosító közönséget ezennel értesíteni, nem tartózkodunk azon meggyőződésünk kifejezésétől, hogy a t. biztosító közönség, a mint intézkedésünkben **készségünknek**, úgy az ingyen év előzetes élvezetének kedvezményében iránta kifejezett **bizodalmunknak** jelét fogja felismerni.

Értesítvén még a t. biztosító közönséget a felől, hogy ügynökeink, de magunk is szívesen szolgáltatunk minden felvilágosítással,

Az Első magyar általános biztosító társaság.

Mellékelve: Előfizetési felhívás Kossuth Lajos „Irataim az emigrációból” című művére.
Franklin-Társulat nyomdája (egyetem-utca 4.)

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre — 12 frt, fél évre — 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre — 8 frt, fél évre — 4 *
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre — 6 frt, fél évre — 3 *

49-dik szám. 1879.

BUDAPEST, DECEMBER 7.

XXVI. évfolyam.

A FRANCZIA TÖRVÉNYHOZÓ KAMARA
PÁRISBAN.

1870. szept. 4-ke óta, hogy a császárság megbukott, zárva, néma, elhagyatott volt a *Palais Bourbon* egész ez év nov. 29-éig, a midőn ismét megnyílt, új életet nyert. Az elnöki palota visszanyerte ha nem is hajdani, de ahhoz legálább hasonló fényét. A nyolcz esztendeig vidéki száműzetésben volt politika ismét visszaköltözött fővárosi házába. Az épület falai, architektúrája nagy változásokon ment keresztül azóta, valamint az ország alkotmánya és szervezete is. A *Palais Bourbon*ban az architektúra és a politika kapcsolatos két dolog. Franciaország történetében nem volt oly változás, mely egyuttal változást ne idézett volna elő ez épületen, úgy hogy semmi sem könnyebb, mint Franciaország történetét fölismerni a *Palais Bourbon* falain. Ezért fűződik e falakhoz nagyobb érdek. Megvan arczulatjok, megvan a philosophiájok. Egy-egy oszlop, szobor, kö vagy butor, mind történelmet beszél, mind konstitúciót jelent, mind politikai programot hirdet. Hátról van például az elnöki emelvény egy nagy falra támaszkodva, mint háttérre. E falat egyszer kárpit, mászor falfestmény vagy kép borítja. A kép monarchiát, a kárpit köztársaságot jelent. Mikor az egyiket föl váltja a másik, az annyit jelent, hogy forradalom van. Egy szöveget nem verhetnek ez épület falába, hogy az históriai dokumentumá ne váljék.

1851-től 1865-ig azonban a *Palais Bourbon*nak nem volt története. Hiányzott egy butora, csak egy darab, de mely nélkül a *Bourbon* palota olyan, mint lélek nélkül a test. 1865-ben egy szép reggelen a kőművesek és az ácsok visszaadták ezt a lelkét: a száműzött szószerk fölállításával visszatért bele az élet.

Ez élet korlátozott volt ugyan, de nem hiányzott sem fénye, sem zaja. Az öt férfi harcza volt az a császárság ellen. A *Corps législativ* szomorú és zord arczulatját e harc egészen megváltoztatta. A tanácskozó terem a mindennapi élet számára elég kényelmes és csendes vala. Az elnöki palota zajosabb volt, ott gyűltek egybe a nagy politika utjelzői, kiket a többi vakon követett. A képviselő urak, kiknek minden vágya be vala töltve, lelkiismerete megnyugtató, jövőjük — a hivataltól való jelöltetés által — biztosítva, — engedték folyni a világot, a mint neki tetszett. Nem igen zavarták se az egymás, se a miniszterek nyugalmát szavazatokkal, interpellációkkal

meg éppen válságokkal. Erőfeszítő munkával meg éppen nem. A buffet örökké nyitva volt, a folyosók kellemesek, a dohányzó terem zajosak, — csak a tárgyalási terem ajtaja volt betéve, le-vegője nyomott, a tanácskozás benne halk. A buffet terme nagy volt és tágas, s nem egyedül csak frissítőket lehetett benne kapni. Volt pin-czeje, konyhája, s a képviselő urak jól töltötték itt idejüket. Két millió ötszáz ezer frankba került a kamra havonként, vagyis az ülésezési hóna-

pokát számíthatva csak, 18-millióba évenként. Abból bizony elég jól érezheték magokat a követ urak. Arany koruk volt az, mit zúgolódtak volna hát?

1868—9-ben nyomdát állítottak a palotában. Ez nagy változást jelentett a politikában. Véget ért a korlátlan s megszületett a liberális császárság. A nyomda — a nyilvánosság, a szólásszabadság jelképe — a „116 szabad ember diadalát jelenté a mamelukok fölött”. A buffet-

GAMBETTA ELNÖK A GYÜLÉSTEREMEE MEGY.

A FRANCZIA TÖRVÉNYHOZÓ-TEST VISSZATÉRÉSE PÁRISBA.

ben megszűntek a pazar villásreggelik. Ez meg jelenté a takarékosagot, az ellenőrzést, mely az államháztartásban előtérbe lép. A miniszteri székek kettővel-hárommal megszorodtak. *Olivier* bevonulását tartá. Az elnökség két fényes estélyt rendezett, melyeknek egyikét megzavarta az, hogy a császári színeket viselő kárpit lángra kapott. Ezt sokan előjelnek tekintették.

Az ülésterem maga megelevenült, zajos lett. *Buffet*, a pénzügyminiszter, ugyancsak kurtára fogta miniszterétársait a budget dolgában s még nagyra volt kellemetlen tulajdonával, mint valami erőnyel. *Gambetta* már elkezdett „engesztelhetetlenül” beszélni, de úgy, hogy magok a mammelukok is tapsolták. Aztán következett a plebiscitum, a népszavazás által támasztott izgatottság, a forrongási kísérletek, *Noir* Viktor lelövete Napoleon Péter által. *Chevaudier* de *Valdrome* tábornok a földalatti homályos folyosókon lóra ült, s a questorok egy válogatott zászlóaljat rendeltek a törvényhozó palota védelmére. Kezdődött a vég.

1870. júliusában bekövetkezett a hirtelen változás. A háboru hírére lázba esett a Palais Bourbon s a láz el sem hagyta többé. Örjögésbe esett, azután kétségbe.

A könyvtárban addig egy soha még nem hallott eset ment végbe. A képviselők elárasztották a térképek osztályát, föltépték a pecséteket s buvárlották Németország mappáját. De nem soká.

Aug. 8-ka borzasztó felvirradást hozott. E nap aggasztó előjelek napja volt. A palota földalatti helyiségeiben, a posta és a nyomda hivatalszobáiban az őrség megkettőztetett, a rendőrség tömegesen volt jelen, éjjel és nappal. A könyvtárban most már Németország térképe helyett a Franciaországét tanulmányozták és Páris környékét.

Az ülések viharosak és gyászosak, majd rettenetesek lőnek. A folyosók tele lettek napról napra sürűbb bomladozási, forradalmi szólamokkal. Megkezdődött az agónia.

Szept. 3-án a buffet bezárattott. *Schneider*, a törvényhozó test elnöke elvitette az elnöki emelvény mögül a képeket. Ez volt a vég vége.

Négy órakor már tudták, mi történt *Sedán*-nál. A forradalom, a trónvesztettség nyilvánosan és forma szerint ki lőn kiáltva. *Faure* követte, *Poincaré* tiltakozott, *Palikao*, a császárság utolsó miniszterelnöke, ellenkezett. De a többség megrémült, s a császári ház régi barátai, kik még visszaemlékeztek 1848-ra, mondogatták egymásnak: „Ez már forradalom, s a köztársaság az ajtón kopogtat!”

A palota hivatalnokai elkészültek rá, hogy a törvényhozás palotája meg fog rohantatni. Mindegyik gondoskodni igyekezett magáról. Elköltöztek, bezárták a fegyvertárt, eldugták a kulesokat.

Nyolcz óra felé a questura tudatta a képviselőkkel, hogy éjjel ülés lesz. Mind megjelentek. A palota kapujánál egy öreg bonapartista tábornok — d'Hauteville — zokogott. Az ülés megnyílt, s az ajtókon ki- s bejártak a képviselők izgatott, aggódó arccal. *Thiers* inditványozta a császár letételét, *Palikao* a diktatura kimondását. Már fél kettő volt éjfél után, s még nem jutottak megállapodásra. Azt hitték, van még idő.

Pedig hogy nincs, azt kimondá *Brame*, ugyanaz a *Brame*, a ki egy hétre rá, mint a közoktatásügyi miniszter, megvizsgáltatván a hadsereg lábbeli-raktárait, azokban a papíron kimutatott 200,000 pár helyett csak 24,000-et talált. Ez elég volt belátni, hogy minden elveszett. De ő már szept. 3- és 4-ke közti éjjel is látta, hogy a katasztrófa elkerülhetetlen. Megragadván a távozni készülő *Palikao* vállát, felkiáltott: „A mit ön tenni akar, az forradalom!”

Azon az éjen nagyszámu csapatok szálltak meg a palotát. Reggeli tíz órakor becsukták a kapukat és a lépcsők ajtait.

Délben ülés volt, rövid, de nagy fontosságu. *Kératry* felszólalására *Palikao* visszarendelte a katonaságot s maga is visszavonult. Csak a vinceseni vadászok maradtak a földalatti termekben, inkább bezárva, mint fenyegető helyzetben. Az elvonuló katonaság helyére a nemzetőrség nyomult.

Tudjuk, mi történt azután. A trónvesztés ajánlatott, a kamra fölfüggeszté teljes ülést, az osztályokban folytatá tanácskozásait, s ott a többség elfogadja az ajánlatot.

A tanácskozási teremben várakozott *Schneider* elnök, hogy újra megnyissa az ülést. Ekkor iszonyu kiáltozással benyomul a tömeg, megtölti az egész termet, elfoglalja a karzatokat, a folyosókat, — mindenütt gomolygó nép, lobogó zászlókkal.

— Ez igen gyorsan halad, mondá *Picard*, most már nincs több időnk.

A képviselők visszajöttek a terembe. Csak tíz percig tartott az ülés. A Napoleon-dinasztia megfosztott trónjától, a nagy forradalom végbement, — egy csöpp vér nélkül.

Egy órával később a palota újra csendes lett és elhagyott. Csak néhány fölfordult szék, néhány sarkából kiemelt ajtó mutatá, mi történt benne az imént.

Egy hét múlva csodálatos változáson ment keresztül az elnök lakosztálya. A fényes butorok helyét egyszerű ágyak foglalták el. Kórház lett a törvényhozási palota.

1871. márcz. 19-én a commune lett ura a palotának. *Bergeret* lett az elnök, maga tette magát azzá. Tán ez mentette meg a palotát, hogy a városháza és a Tuillériák sorsára ne jusson.

1871-től 75-ig sok mindenféle célra szolgált a palota s ehhez képest sok mindenféle átalakításon is ment keresztül. A törvényhozás az alatt *Versailles*-ban ülésezett, s a törvényhozás hivatalai, könyv- és irattárai mind oda költöztek.

Csak 1877-ben kezdett a roppant épületbe visszatérni az élet, titkon, rejtőzve. A bizottságok kezdtek itt tartani üléseiket. 1879-ben hangzott föl aztán nyíltan, hogy a törvényhozó-testület visszatér *Páris*-ba, s július havában eltele a palotát a munkások raja, hogy mostani alakját megadja.

S most néhány szót jelen alakjáról. A törvényhozó-test termének karzatain és erkélyein 483 nézőre van hely. Maga a tanácskozó terem 583 székkel, az erkélyek és karzatok 703 ülőhelyet foglalnak magokban. A terem most nagyobb, mint azelőtt. Joly, az építész, ugyanis a páholyos erkélyeket a terem azon faláról elhordotta, a hol most az elnöki emelvény, a jegyzők, gyorsírók helyei és a szószék állanak.

A szószék és emelvény ugyanaz, mely az „öt százak tanácsa” számára készült volt a nagy köztársaság 14-ik esztendejében. A homorú vésetű faragványok rajta *Lemot* szobrász művei. Ez emelvényt 1814-ben lerontották, 1840-ben újra fölláttatták, 1848-ban átszállították a Constituante és Legislative termeibe. Az ujjabkor legtöbb szónokának adott e szószék helyet, kétségbe ejtve *Thierst* és *Louis Blanc*-t, kiket egészen elnyelt, úgy hogy csak a fejük látszott ki belőle s fölvilanyozva a — torzképrajzolokat.

1865-ben a törvényhozó palotába visszakerült a szószék s azóta itt van.

A terem alakjára nézve hasonlít a mi képviselőházunk ülésterméhez. Félkörben futnak itt is a padok, amphitheatralis emelkedéssel. A karzatok azonban páholyoszerűen vannak beren-

dezve, a mi a teremnek bizonyára szebb külsőt ad, de kissé színháziásnak tünik föl.

Ez évi november 29-én nyílt meg a terem a törvényhozó test ülései számára. A „lefejezett” *Páris* visszakapta, a mit a császársággal elvesztett: a törvényhozást, s nagy érdeklődéssel nézte az első ülés megnyitását, s az elnök *Gambetta* megjelenését a teremben, ki az örök tisztelgő sorfala között, a törvényhozó-test hivatalnoki karától kísértetve, hóna alatt az irományos tárczával vonult be, hogy kilencz évi szünetelés után a teremben újra megnyissa a francia törvényhozás tanácskozásait.

Téli dal.

Oh de kedves téli kép!
Szállongnak a hópihéek.
Útea, tér, házfedél
Mind fehér. Itt a tél!

Útezhosszant a veréb —
Hol keresse kenyerét?
Repdes a párkányzaton,
S megleckeztje ablakom.

Mint dezantor, bús betyár,
Míg a nyár tart, szerte jár,
Jár hegyeken, völgyeken,
Kukorica-földeken.

De mikor már csikorog:
Tanyák körül kúrtorog.
Kér szalonját, kenyeret,
S éjszakára födelet.

A veréb is nyáron át
Könnyen csaphat lakomát
Kész terített asztalon:
Búza-boglyán, asztalon.

Itt terem, majd ott terem,
Tolakodó, szemtelen,
De ha néki nem terem,
Csenni, lopni — kénytelen,

Hej! a tolvaj verebet
Hogy gyűlöltöm mint gyereket.
Nyíllal, kövél gyors karom
Úte szérűn, udvaron.

Vén kalapban, mely vigyáz,
Mit sem ért a czondra váz:
Ellepek az asztagot
S mind kivertek a magot.

De én tölem féltek ám
— Gyanúperrel éltek ám —
S ha megláttak: uccu fel!
S nyakra-főre szálltak el.

De te künn, szegény veréb,
Közlebb csak, közlebb,
Nesze morzsa, lágy, fehér,
Csak lakozál és ne félj.

Nem lesek, tört vetve, rád;
Mindegy, ellen vagy barát,
Ehez vagy, ez elég:
Vedd a falatom felét.

Vargha Gyula.

CYMBELINE. SHAKESPEARE-MESE.

Lamb Károly és Mária után ford. Mihály J.

Augustus Caesar, római császár idejében egy Cymbeline nevű király uralkodott Angliában, a melyet akkor Britanniának neveztek.

Cymbeline-nek első felesége akkor halt meg, a mikor három gyermeke (két fiu meg egy leány) még nagyon kicsi volt. Imogen, ki a három gyermek között a legidősebb volt, atyja udvarában nevelkedett; banem a két fiut csodálatos véletlen folytán még a gyermekszobából ellop-

ták, a mikor az idősebb csak három éves volt, az ifjabb pedig egészen csecsemő; és Cymbeline sohasem tudhatta meg, mi lett fiából, sem azt, hogy ki vitte el őket.

Cymbeline kétszer házasodott: második felesége gonosz, celszövő asszony volt és kegyetlen mostoha Cymbeline-nek első nejétől született Imogen lánya iránt.

A királyné, ámbár gyűlölte Imogent, mégis össze akarta házasítani első férjétől való tulajdon fiával (a királyné ugyanis hasonlóképpen kétszer ment férjhez), mivel remélte, hogy ily módon Cymbeline halála után majd saját Cloten fiának fejére teheti Britanniá koronáját, mert tudta, hogy ha meg nem találják a király fiát, Imogen hercezkisasszony lesz a király örököse. Hanem ezt a tervet megfűszerezte maga Imogen, a ki atyjának s a királynénak beleegyezése, sőt tudta nélkül férjhez ment.

Posthumus (mert ez volt a neve Imogen férjének) azon kornak java tudósa és igen finom műveltségű férfiú volt. Atyja Cymbeline-ért harczolva esett el, s anyja is nemsokára meghalt bánatában férje elvesztése miatt.

Cymbeline megsajnálva az árvának gyámoltalan állapotát, magához vette Posthumust, és saját udvarában neveltette. A Posthumus nevet Cymbeline azért adta a fiúnak, mivel hogy atyja halála után született.

Imogent és Posthumust ugyanazon mesterek tanították, s az árvák gyermeksejgőitől fogva játszó társak voltak; gyöngéden szerették egymást, a midőn gyermekek voltak, s mint-hogy az évek folytán érzelmök is folyton növekedtek, a midőn egészen felnőttek, titokban megesküdtek.

A rászédett királyné, mivel folyton kémekek környezte mostoha leányát, csakhamar értesült e titokról, s csakhamar tudtul adta a királynak, hogy Imogen egybekelt Posthumussal.

Semmi sem lehetett volna nagyobb a Cymbeline haragjánál, a mikor megtudta, hogy leánya annyira megelégedett nagy méltóságáról, hogy egy alattvaló nevévé lett. Cymbeline megparancsolta Posthumusnak, hogy távozzék Britanniából, és örökre száműzte őt szülőföldjéről.

A királyné, szánakozást színelve Imogennek azon búványa fölött, hogy férjét elveszít, ajánlkozott, hogy titkos találkozót eszközöl számukra, mielőtt Posthumus utra kel Róma felé. Posthumus ugyanis ezt a várost választotta tartózkodása helyéül száműzetése idejére. Ezt a látszó szíveséget a királyné csak azért tanusította, hogy annál jobban sikerüljön Cloten fiára vonatkozó terve; mert szándéka volt, a mikor Posthumus már távol lesz, arra a meggyőződésre bírni Imogent, hogy házassága nem törvényes, minthogy a király megegyezése nélkül kötötték.

Imogen és Posthumus igen melegen búcsúztak el egymástól. Imogen egy gyémánt gyűrűt adott férjének, a mely egykor anyjái volt, s Posthumus megígérte, hogy sohasem fog megválni e gyűrűtől. Posthumus pedig egy karpereczet csatolt neje karjára, azon kérésrel, hogy mint szerelme zálogára gondosan vigyázzon reá; aztán ismeretlenségét mondta egymásnak az örökös szerelm és hűség számos fogadalmival.

Imogen mint elhagyott, lesújtott nő maradt atyja udvarában, Posthumus pedig megérkezett Rómába, száműzetésének előre kiszemelt helyére.

Posthumus Rómában különböző nemzetiségű jökeidvű fiatal emberek társaságába jutott, a kik tartózkodás nélkül beszélgettek a nőkről, mindegyikük dicsegett a saját hazájából nőket meg a saját kedvesét. Posthumus, a kinek mindig az ő kedves felesége volt az eszében, azt

állította, hogy az ő neje, a szépséges Imogen, a legerkösebb, legokosabb s a legállhatatosabb nő a világon.

Ezen fiatal emberek egyike, a kit Iachimónak hittak, megbotránkozva, hogy egy britt asszonyt a római nőknek, saját hazája leányainak, fölébe helyeznek, azzal ingerelte Posthumust, hogy látszólag kételkedett az ő annyira magasztalt Imogen nevének állhatatosságában; s végre, sok czívakodás után, Posthumus elfogadta Iachimónak azt az ajánlatát, hogy ő (Iachimó) Britanniába megy, s igyekszik megnyerni a férjes Imogennek szerelmét.

Aztán fogadtak, hogy Iachimó, abban az esetben, ha nem sikerül istentelen szándéka, nagy összeg pénzt fizet, ellenben ha megnyeri Imogen kegyét s rábírija a nőt, hogy neki adja azt a karpereczet, a melynek mint szerelme zálogának megtartását oly komolyan kívánta volt Posthumus, akkor Pothumus vesztí el a fogadást és Iachimónak adja azt a gyűrűt, a mely Imogen szerelmi ajándéka volt, a midőn férjétől elvált.

Oly erősen hitt Posthumus Imogennek hűségében, hogy azt gondolta, semmit sem kockáztat neje becsületének ezen próbája által.

Midőn Iachimó Britanniába érkezett, Imogen őt maga elé bocsátotta, és mint férjének barátját, szíves fogadtatásban részesítette; de a midőn szerelmet kezdett vallani Imogennek, ez őt megvetéssel utasította vissza, s Iachimó csakhamar tapasztalta, hogy semmi reményt sem táplálhat magában becsutlen céljának sikerére nézve.

A fogadás megnyerésének óhaját arra birta Iachimót, hogy eszelhez folyamodjék Posthumus rászédése végett; s ebből a czélból megvesztegette Imogennek szolgáit, a kik őt asszonyuk hálósobájába vitték s egy nagy szekrényben rejtették el, a hol addig kellett bezárva maradnia, míg Imogen nyugalomra tért és elaludt; azután kijöve a szekrényből, nagy figyelemmel megvizsgálta a szobát, leirt mindent a mit a szobában látott, s különösen megjegyezte magának azon anyajegyét, a melyet Imogennek nyakán észrevett, azután meg zajtalanul leoldotta a nő karjáról a karpereczet, a melyet Posthumus adott volt ne-jének, s végre ismét visszavonult a szekrénybe.

Iachimó másnap nagy sietséggel indult Rómába, s midőn megérkezett, dicsekedett Posthumus előtt, hogy Imogen neki adta a karpereczet, s egyszersmind azt is megengedte neki, hogy egy éjszakát hálósobájában töltsön.

Iachimó ily módon mondta el hazug meséjét:

— Hálósobájába, — szölt Iachimó — selyem és ezüst szőnyeggel volt függönyözve, s rá volt himezve a büszke Cleopatra találkozására Antoniusával; mondhatom, hogy a legfinomabban himzett remek.

— Ez igaz, — szölt Posthumus, — de mástól is hallhattad, a nélkül, hogy láttad volna.

— Aztán a kandalló — folytatta Iachimó, — szobája déli részén van, a festmény pedig rajta *Dianát* ábrázolja fűrdőben; soha sem láttam ily beszélő alakokat.

— Oly dolog ez, a mit szintén hírből szedhetél, — felelt Posthumus — mivel sokat beszélnek róla.

Iachimó azután épen oly tökéletesen leirta a szobának mennyezetét is, és így folytatta:

— Majdnem elfeledtem a kandalló két vas-maszkáját, a két szundikáló ezüst Cupidót, felfel lábon állva.

Aztán elővette a karpereczet, és így szölt: — Ismered-e ezt az ékszer, uram? Ő adta nekem. Karjáról oldotta le. Szinte látom őt: bá-

jos mozdulata többsé ért ajándékánál, de azt becsesebbé is tette. Ő adta nekem, azt mondva, hogy egykor becsülte.

S utoljára leirta Iachimó az anyajegyét, a melyet észrevett Imogen nyakán.

Posthumus, a ki a kételkedés gyötrelmével hallgatta végig ezt az egész körmonfort elbeszélést, most a legindulatosabb hangon tört ki Imogen ellen. Átadta Iachimónak a gyémántgyűrűt, melyet a fogadások ígért neki azon esetre, ha sikerül elnyernie Imogentől a karpereczet.

Posthumus ezután féltékenysége dühében levelet írt *Pisanion*-nak, egy britt nemesnek, a ki Imogen szolgái közül való volt és sokáig hű barátja volt Posthumusnak is; és miután tudára adta *Pisanion*-nak, mily bizonyítéka van nevének hűtlenségéről, megparancsolta neki, hogy vigye Imogent *Milford-Haven*-be, Wales egyik tengerparti kikötőjébe s ott ölje meg. S ugyanakkor egy családka levelet írt Imogennek, a melyben meghagyta neki, hogy menjen *Pisanio*-val, mint-hogy ő nem tudva tovább élni nevének látása nélkül, habár halálós büntetés terhe alatt tilos visszatérnie Britanniába, mégis el fog menni *Milford-Haven*-be, a hol majd találkozni fognak.

Imogen, a szegény gyanutlan asszony, a ki férjét mindenek fölött szerette s látását saját életénél is többre becsülte, nagyon szorgoskodott, hogy *Pisanio*-val minél hamarabb utra keljen, s utra is kelt még azon éjjel, a mikor a levelet kapta.

Mikor utazásuk már végéhez közeledett, *Pisanio*, aki hűséges volt ugyan Posthumus iránt, de még sem volt annyira hűséges, hogy még a gonosz cselekedetben is segítse, tudára adta Imogennek, mily kegyetlen rendeletet kapott.

Imogen, a ki, a helyett, hogy a szerető és szeretett férjével találkozzék, azt tapasztalta, hogy ez a férj őt halál kinjára hárhoztatta, határtalanul le volt sújtva.

Pisanio igyekezett rábeszélni Imogent, hogy vigasztalódjék, s várjon türelmes bátorsággal arra az időre, a midor majd Posthumus látni és bánni fogja igaztalanságát; addig is, minthogy Imogen nagy búbanatában semmi esetre sem akart visszatérni atyja udvarába, azt tanácsolta neki *Pisanio*, öltözzék fiú-ruhába, mert ugy sokkal biztosabban járhat-kelhet; ezt a tanácsot Imogen el is fogadta, s arra gondolt, hogy ebben az ál-öltözethen Rómába fog menni, hogy lássa férjét, a kit, embertelen bánásmódjának dacára is, lehetetlen volt nem szeretnie.

(Folyt. köv.)

A magyar kertészet két századdal ezelőtt.

(Vége.)

Lippay második munkájának címe ez: „*Pósoni Kert*, kiben minden kerti munkák, rendelesek, virágokkal, veteményekkel, fákka, gyümölcsökkel és kerti csomóttékkal való baimolódások, azoknak nemek, hasznok, becsindítások bővegesen magyar nyelven leirattatának.” E munka 1604-ben látott napvilágot „Császár Urunk ő Főlsége könyvnyomtatójának bölüijével”. Megemlítvén, hogy mily árva legyen hazánk szép, ékes kertekben, kiknek pedig „fölte nagy szükségét látván a mi Nemes pusztá Magyar-országunkba: itélem, hogy kedvüket találom mindazoknak, kik az kerti böcsültes és hasznos munkálattásban gyönyörködnek... Ne légyen a Magyar Nemzet olyan, mint a tormába esett fereg; avagy mint a pusztába bujdosó zsidók (a kik noha minden jó izzel telles anygali edellel legettettek, mégis csak a keserű és bűdös foghagymákra vágyóttanak) hogy csak szintén a káposztás, répás, hagymás kertekben elégedgyék kedve, hanem mutassa meg ebben is a Magyar-Országunk tisztas Nemeseségét, és az ő zsiros és tenyésző földének böcsös erejét. Kinek hogy ez ideig is hire neve annyira nem terjedt, egyéb okát nem látom, hanem a tudatlanságból származott

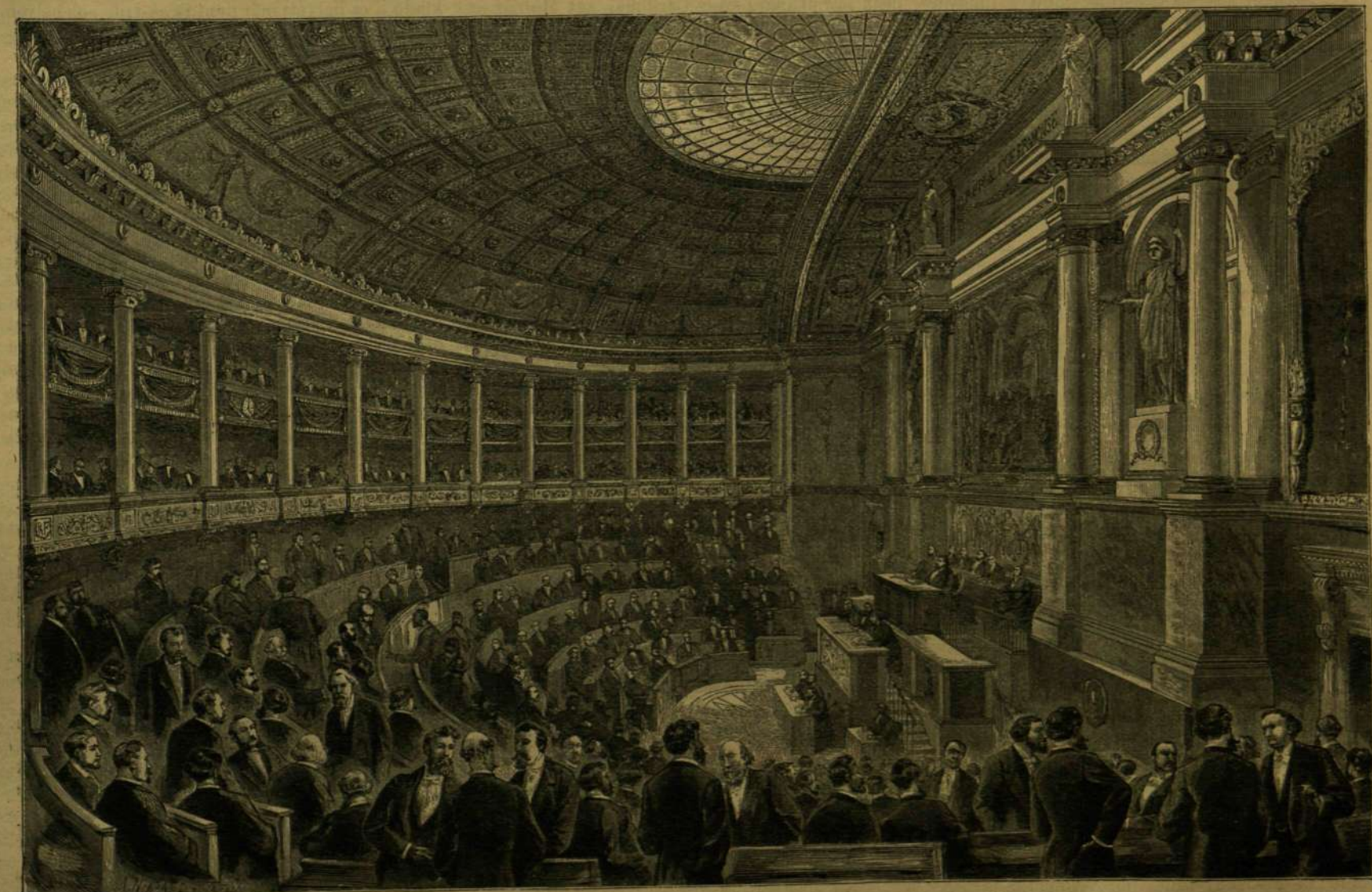
DAGASZTÓ MENYECSKE. — SAJÁT FÉSTMÉNYE UTÁN FÁRA RAJZOLTA AGGHÁZY GYULA.

A FÜZEK ALATT. — SAJÁT FÉSTMÉNYE UTÁN FÁRA RAJZOLTA FESZTY ÁRPÁD.

BIKAVIADAL MADRIDBAN.

A FRANCZIA TÖRVÉNYHOZÓ-TEST ÜLÉSTERME PÁRISBAN, A PALAIS-BOURBONBAN.

elhagyását; ennek pedig eredeti a magyar kertészek szűk voltából támadott; elannyira, hogyha csak egy vékony tudomány és egy-egy kertész akarna is valaki tartani, más idegen országokból nagy költséggel köll azt hoztatni... Viseltettem attól is, mivelhogy sajnáltam, hogy a mi kegyelmes Érsek Urunknak illen nevezetes és gyönyörűségei kerte, mint a Pósoni kert, a ki még más Országokban is számot tenne, minden emlékezet nélkül, örök feledékenységbe, az maga hamujában temetettnek el: mint a régi magyarországi királyoknak, királyné asszonyoknak, fejedelmeknek szép, rendes, csinos és vigasztaló kertjei. Mert hol vagyon most a királyi asszonyoknak ékes Palotáknak tetein építettett Táttai szép ékes kertnek emlékezte, avagy csak árnyéka is? Ha a vízsegrádi gyümölcsös kertnek leábrázoltatott képe? Azért tehát, hogy a pozsonyi kert emlékezte fennmaradon századok múlva is, s honfai egyetmást tanuljanak, sajtó alá adta „A virágos kert, a Veteményes kert és Gyümölcsös kert” című munkáját három kötetben.

Itt már igazán otthon érzi magát. Pontos utmutatásokat ad a kertnek fekvéséről, talajáról, a földet meg meg is kösoltatja, meg is szagoltatja. A földeket osztályozván, kijelöli, hogy minő földre minő veteményt, fát vagy virágot kell termelni. Nagyon ajánlja, hogy minden házban formáljanak virágos kertet, „hogy mikor az ur kitért az ablakon, mint egy paradicsombeli palotában láttassék lenni, a hol a külb- külb-féle szép virágok szines kontókban parancsolattáru udvarolynak.” Hogy minő kerítéssel vegyék körül a kertet, ez érdekes tárgynak egy hosszu fejezetet szentel. A léczekre ékeség gyanánt gombokat ajánl. Megtudjuk, hogy ily mázas gombok díszeltek az érsek ur léczes kerítésén s e mázas gombokat az „ny kereszténynek” — valószínűleg protestánsok — készítettek; maga Lippay is ezeket ajánlja. A pozsonyi kert virágos ágyai egynehány ábrán mellékelvék. A magvak vetésére nézve is külön-féle tanácsokat osztogatva, figyelmezteti a kertet, hogy „az plánetáknak óráját megtartsa. Az Venus a vetésre, a Jupiter az ültetésre szolgál.” Általában a termés forrása gyanánt a hold világosságát s abból kiáradó nedvességet tartván, tanácsolja, hogy akkor jó a virágok ültetése, mikor a hold nevelkedvén, gömbölyű, mert ekkor a holdnak hatalma mind melegséggel, mind nedvességgel inkább bővölködik.

Lippay úgy tekinthetjük, mint a magyar kertészeti műszavak mesterét. A virágok nevével meg is van akadáva, mert magyar nevet nem talál, bármint tőri is rajta az eszt. Panaszolkodik is, kérve a kegyes olvasót, hogy meg ne ítélje, ha „sokaknak neveket igazán magyarul meg nem találom nevezni, mert sokan is vannak olyan idegen virágok, kiket Érsek urunk ő Nga, elsőben béhozott Magyarországon, az maga posoni kertében, úgy mint Indiából, Spanyolországban, Belgiumból, Olasz-Országban, Német-Országban, Török-Országban s. a. t. kiket mindez ideig Magyarország a mi időnkben nem ösmért és nem is látott. Azért ne csodálkozzék senki, ha igaz magyar nevének tudhatjuk.” Lippay aztán önértéssel emeli ki, hogy egy német botanikus, Lauremberg azt írta, érsek urunk tulipáiról, hogy soha azoknál szebbeket nem látott, „kik többen találtak ezen díszes kertben kétszáz elegyes színűeknél”. A jóillatú nárciszust is az érsek hozta be először Magyarországra. E virágok kelyhét „pohárnak” nevezi, mert „más nyelveken is annak nevezik”. A gömbölyű, csomós gyökereket, Lippay, bocsánatot kérve olvasóitól, először nevezi „hagymáknak”, mert alkalmasabb tulajdonnevet, akármiként keresen is, nem talál. A corona imperialis liliomot császári koronának, a Crocus Vernust, kikeleti safránynak, az Irist szivárványos liliomnak nevezi. A szakavatott kertész egy helyen mérge-sen kel ki Molnár ellen, mert ez az Anemone virágot „balgatagul és tudatlanul” magyarul pipacsnak nevezi, holott „tudja minden paraszt ember is, micsoda az pipacs, de Anemonét nem is látott, nem is hallott, nevezni sem tudja. Hagyjuk azért mi is az idegen Anemone nevet rajta.” Hát ha még sejtette volna, hogy idővel kökörösinné keresztelik el! A kökörösint is az érsek plántálta először az országban. Molnárnak szemére lobbantja, hogy a Ranunculust meg sem nevezi magyarul, holott az „Békácska” néven bátran szerepelhet. Valóban meglepő, hogy mily buzgalommal használja a magyar műszavakat, a hol csak lehet. A digitalist már akkor gyűszűvirág név alatt ösmerteti. A helleborus mint hunyor, a flos trinitatis mint császárvirág jön elő. Egő szerelem, szarkaláb, harangvirág, bársonyvirág, medvetalp, hólaptá mind ismeretese a pozsonyi kertész előtt, melyeket önvalomása szerint vagy a néptől vett át, vagy maga gyártott, de az is bizonyos, hogy sokat a kigynoylt Molnáról kölcsönzött.

A mint aztán a virágokat bemutatja áttér azoknak kezeelésére s nagy horderejű titkokat árul el, midőn megtanítja a kertészeket, mi módon változtathatni a virágoknak színeket, illat-illatokat, termeteket. „De efféle mesterségeket könnyebb kigondolni, hogy nem mint cselekedettel végbevenni.” Ezzel kimentti magát.

A 148 lapra terjedő Virágos Kertét nyom-ban minden bevezetés nélkül követi a „Veteményes Kert”. Lippay ugyancsak magasba vezeti föl tanítványait, mikor egyenesen a csillagokhoz utasítja őket, mert ha a magvetés, „az csillagoknak szerencsétlen, és ellenkező fordulatokra esik, se nem nő, se jót nem várhatni belőle... ugyanazért ha a kertész nem vigyáz figyelme-tesen az csillagok helyheztesítésére és köllemetes tekintetekre, sokszor megalatkozik.” Mert szerinte a vetemények növekedése a bujdosó csillagok „beszivárgódó” erejétől függ. „Az kertésznek tudnia kell, hogy harang kiváltságos való csillag kegyes és jó a szerencsés vetésre, ugyan Venus, Nap és Jupiter. A jelek, kiket tekinteteknek neveznek, azok is kétfélek, egymint némelyek kegyesek, némelyek szerencsétlenek.”

Ekkor bevezeti a kertészt a jelek és jegyek ösmertetébe, s úgy taglalja tovább az egyes vetemények vetési s ültetési módját. A vetemények elörsorolásánál ismét a nevekkal küzködik, mert „chak nem minden tartományban Magyarország külön néven nevezik efféle füveket és virágokat. Az minthogy a Dunán innen sokat különben, a Dunán túl is másképen; az Szalaj-jak is másképpen. Az alföldiek és föl-földiek ismét különben; az Erdélyiek is másképpen, az Székelyek még annál is különben.” Lippay a dunántúli szójárashoz alkalmazkodik. „Noha sokaknak neveket magyarul ki sem mondhatni, hanem az mint más nyelveken is mondatik, úgy köll neveznünk. Sőt ha magyar néven akar-nám némelyeket nevezni, reá sem értenék arra, a kit én akarok nevezni. Ugymint ha én Archi-csókát magyarul igyekeztem nevezni (kinek deák neve Cinara vagy Carduus) azt Molnár az ő dictionáriumban Bogáchkórónak nevezi. Ki értené ezen az archicsókát, hanem inkább olyan bogáchkórót, mely minálunk is az me-zőben elég terem.” E kifakadása mutatja, hogy a nyelvújítás terén Lippay nagyon óvato-san haladt, holott a hol csak szeret ejtetheti, a magyar elnevezést el nem hagyja.

A vetemények hasznainak fölemlítése alkal-mával már mint orvossal találkozunk. De a mi leginkább meglep, az irányának gyors változása. Mig egy pár évvel azelőtt irt művében minde-nütt „cs”-t használ, most már sok helyen a „cs” helyett „ch”-t ír, p. o. „az ürméből sóprút chi-nálnak, a hól más nincsen. Kikeletkor az gyöngye leveléről bort isznak és jó keserű, ha egy kichinnye megtörök.” Minden növény ismertetésénél bőven elősorolja annak gyógyhasznát is, úgy hogy könyve a maga idejében úgy tekintetett, mint az orvosi tudomány bőséges tárháza, mert nincs olyan betegség, a melynek gyógyítására egy vagy más növény alkalmas ne lenne. A rozmarin-gból csinált füst pestis idején előzi a dögleletes levegőt, sőt „ha ki ezen füstöt orrán, száján be-bocsátja, az megerősíti a maga agyvelejét.” (!) gutaütés, reszketegség, érzéketlenség, emészt-hetlenség ellen porrá törve a leghasznosabb szer, ha ugyan jó borbá öntik s úgy iszszák éhomra. Nádmézzel vegyítve e port, meggátolja az ájulást. A ruta is nevezetes szer. „Ha kin pestis vagyon, főképen amaz vörös hegyes, mérges guga: törje meg a rutát, tégyen hozzá kovászt, disznóhajat, vörös hagymát, fűgét, ol-tatlan meszet, körisfán termő avagy spanyon zöld legyet, egy keves törjéket, csinállyon flastromot, és tegye rá, megfakasztya. „A ruta-por élesíti az embernek szemvilágát. A zsállya sem utolsó orvosság. „Ha ki reggel három he-gyes zsállya levelét sóval eszen meg, annak nem árt azon nap a mérég és dögletelesség.”

Igy megy ez végig 220 lapon keresztül; mikor aztán a vetemények ellenségei ellen való orvosságokra kerül a sor. Ilyenek az égi háború,

jég, kösödő, dér, ragya, üszög. A jó pap először is kemény hangon kel ki az isten ellen való babonák, ördögösségek, varázslás s egyéb bű-bájós emberek ellen, kik a magok mesterségét a sátn tanítványaitól tanulták. „Ezek ellen ott vannak — írja — az istenes és anyaszenteg-yházból bevett orvosságok (főképen ha azok az égi háborúk valami boszorkányok által támad-nának,) u: m: az ördögűzés, a szentelt haran-gok meghuzása, a spanyon kereszt és másféle sz. ereklék, az kik által szemünkkel láttyunk, hogy az égi háborúk megchillattnak és el-üzettetnek, hogy ne árhassanak. Találtatnak ugyan természet szerint való orvosságok is, de igen ritkák.” A kerpustiztő férgek s állatok közül a vakondok ellen izen irtóhadat, aztán a patkányok s egerek kivesztéséről tanít; egyik legjobb vesztőszerek tartván, ha az eleven patkány nyakára csöngettűt kötnek s úgy eresztik a többiek közé. Békák, madarak ellen szintén védelmezni szereti az ő érsek urának dicsé-retes kertjét. Végül eszébe jutván, mennyire alkal-matlan és hivatal vendégek a szép kert sátnya-in a szunyogok, sőt hogy ezek még a szo-bába is betolakodnak s nem hagyják az érsek urat s őt délutánoként nyugodni, ajánlja, hogy tegyenek egy mint ő már próbálta. Márton két spongiát erős ecetbe. Egyiket függessze fejé-hez, másikat lábához, nem szállnak rá. (Már t. i. az ecetbe.) Akkor is kerülnek az embert a szunyogok, ha száraz kendert tesz ágyába. Itt aztán egy csipős élczre szánja el magát, mikor így fejezi be művét: „En is ezekkel vetek véget az veteményes kertről való irásokhánknak, nem kétlem, hogy találkoznak efféle dongó csipő szunyogok, a kik éles nyelvekkel mardosni fogják az én munkáchkámat. De a kinek nem tezik (eddig ilyen sem volt az Magyar nyelven), chinállyon jobbat s nem irigylem a jámbor-nak... Következnék a gyümölchös kertről való írásom, ha szelencém és irem volna hozzá, kivel az könyvnyomatónak kezét megkenhetném.”

Bizony mind szelencéje, mind írja lett volna a jó paternek, de még sem érthette meg életben negyedik műve megjelenését. Az érsek és testvére az 1664-től 1667-ig eső időszak alatt a halál parancsára odahagyták a gyönyörű pozsonyi paradicsomot. Könyve azonban már akkor „a nyomtatott prés alatt” volt. Ki adta aztán ki, azt kinyomoznom nem sikerült; de az előző irány a helyesirása mindjárt elárulja mennyivel alantabb áll Lippaynál. Az ismeretlen kiadó a cs helyett már nem is ch-t, de sok helyen ch-t használ. A „Gyümölchös kert Bécsben nyom-tatott Császár Urunk ő Főlsége nyomtatott-bötti-vel”. Selőszavában mindjárt így ír: „A mely min-denható istennek bölcsessége a tenger fővéné-nek számát tudja, az essőnek megolvasza czepejt. Azon bölcsesség nem mérhetővé tette napiainkat... Sok szép dolgokkal akarta még ezen könyvet az istenes Péter telliessebbé tenni, de mivel a megköllehetetlen halál Istent rende-léséből előbb elmezzette életének fonalt, a mit többit kívánnál ezen könyvben, annak tulajdoni-czad.” Lippay a gyümölchös kezeléséről olyszak-avatottan értekezik, hogy tanácsait ma is haszon-nal lehetne alkalmazni. Egy helyen zárjel közt megemlíti, hogy majd ír ő szakácskönyvet is a magyar gazdaasszonyok számára, de csak arra jutott ideje, hogy lekvárfőzésre taníthatta meg őket. A szakácskönyvvel adós maradt. De az, a mit a magyar kertészeknek nyújtott, elegendő arra, hogy emlékét kegyeletesen megőrizzük.

K. T. K.

Mi okozza a földrengést?

„Hullámoz a föld is alanti tüzekről.”
(Arany: Toldi szerelme XII. 25.)

Mi okozza a földrengést? Miféle hatalmas Sámson az, ki megrázza a földet tartó oszlopokat, s megrengeti az öreg planéta tetemeit? Bizony nyal nagyszerű erejének kell lennie. A rege ama óriás kigőyja ő, ki egyet fordul föld-alatti rejtekében, s megrázkódnak iszonyu pikelyei. Az indus hitmonda amaz iszonyu ele-fántja, ki hátán hordozza az egész világot, s maga egy teknősbéka hátán utazik a nagy tej-tengeren.

Vagy a gyásások és ciklopsok fészkelődnek helyeiken, hová őket a természet örök alkotó ereje kárhoztatta?

Ki ne keresné erre a feleletet? Az ember

kereste öröktől fogva, de meg nem találta mai na-pig. Megkérdezt minden természeti erőt, ha ezt a roppant munkát nem ő végeze-e, tudakozódott minden szerves és szervetlen lényektől, ha ezt a roppant rázkódást nem ő csinálták-e? De fele-lelet sehol nem kapott.

Aristoteles óta, sőt talán régebb időktől fogva, magyarázták az emberek a földrengés okait, s az itt uralkodó nagy homályban bizony nem csoda, ha egyik így, másik másféleképen igyekeztek megadni magának a feleletet.

Általában egyik a víz működésének tulajdo-nítja a föld megrengését, másik a tüzet ru-házza föl ezzel a tiszttel.

Már Lucretius római költő megénekelte a viznek azon tulajdonát, hogy a föld belsejében barlangokat, aknákat váj ki folytonos szivárgása által, s azt okozza, hogy egyes ilyen barlangok beomoljanak, s ez által nagymérvű rázkódáso-kat hozzanak elő a föld felszínén. Ennek a föl-fogásnak az ő ideje óta minden időben megvol-tak a maga emberei, sőt a mi időnkbeli geologu-sok egy nagy része szintén ezt a nézetet vallja sajátja gyanánt. Azt mondják, hogy a föld bel-sében is kell afféle beomlásoknak lennie, mi-nőket a barlangokban a föld színe fölött is tapasztalunk, s hogy a mint a hegy oldalából leválik egy-egy szikladarab, s iszonyu dörgéssel rohan alá a mélységbe, úgy el kell annak vá-lnia a föld belsejében találtató barlangokban is, s ott még nagyobb robajjal mint itt. Az Alpese-ken is előfordultak már sziklaomlások — a Diablerets-en, a Rossbergen és máshol, — me-lyeknek dübörgése a színhelytől nagy messze-ségre elhallatszott.

E magyarázat helyes volta mellett több körülmény is beszél, s nem lehet a geologusok-nak szemőkre vetni a hirtelenkedést, midőn leg-inkább ehhez csatlakoznak. Így földrengések alkalmával gyakran érezhető bizonyos folyto-nosság az egymásra következő lökésekben, mintha minduntalan új meg új szikladarabok omol-nának le, s ott a hol a földrengések a gyakori tünetmények közé tartoznak — p. o. Krajna és Isztriában — a barlangokban is sokszor talál-hatni föld-meg kórákásokat, melyeknek a föld felszínén töleszerű beomlások felelnek meg. Sőt földalatti akna-robbantások által mesterséges uton is csináltak ilyen barlangokat s a robban-tás által a földalatti rengés ép oly módon haladt tovább, mint a hogy földrengés alkalmánál vá-lóssággal szokott. Olykor meg nagy kiterjedésű sülyedések is állottak elő a földrengések al-kalmával.

Hanem ha mélyebben kutatunk az okok után, s ha szoros szemügyre vesszük mind azo-kat a tüneteményeket, melyek a földrengést ki-sérni szokták, azt kell mondanunk, hogy ez a magyarázat nem teljesen kielégítő. Vannak té-nyek és körülmények, melyeket nem vagyunk képesek megfejteti, ha csakugyan igaz, hogy a földrengést barlang-beomlások idézik elő, és semmi más. Ime honnan van p. o. az, hogy a földrengés alkalmával a föld olykor hullámozó rezgésbe jó, máskor fölfelé irányuló ütések által jelentkezik, s néha az is előfordul, hogy a rez-gés bizonyos csavarodásokat végez. Ha barlang-beomlások lennének a rengés okozói, a rengés tovatörjedése egyenlő volna minden körülmé-nyek között. Ez esetben nem lehetne megfejteti azt sem, hogy a rengések száma miért olyan nagy, és a rengések ereje miért olyan iszonyu. Az Andesekben Arequipa lakosai 1811—1845 között — tehát 34 év alatt — 904-szer éreztek földingást, s köztük oly erejűeket, melyek nehány száz mérföldnyire voltak érezhetők. Ennyi és ily erős beomlások következtében bizonynyal be kellett volna hordapnia azon a vidéken az egész földszínek, ha csakugyan beomlások volnának a földrengés okozói.

És van még egy tény, melyet szem elől tévesztani nem szabad. Rég idő óta észlelt dolo-g, hogy a földrengések leggyakoribb tünetemények ott, hol működő tűzökadó hegyek vannak kö-zelben, sőt hogy a vulkánok működése meg a földrengések között el nem tagadható összefü-gés létezik. Miért okád a vulkán tüzet, és miért reng éppen akkor a föld, ha ennek nincs egyéb oka, mint az, hogy a föld alatt barlangok omlot-tak be? Bizonynyal erre a kérdésre nem lehet feleletet adni, s más magyarázatot kell keresni a tünetény megfejtéséhez.

Azok, a kik „alanti tüzek” erejének tulaj-donitják a föld megrengését, éppen erre az imént említett körülményre vetik az egész súlyt.

Ők úgy magyarázzák, hogy a föld belseje forró, olvadt anyag, szerintők a föld közepe most is oly izzó, minő p. o. a nap, vagy a minő volt egyes kővek tanúsága szerint valaha az egész földfelület. A vulkánok csak arra valók, hogy a forrásban levő tömeg magának olykor utat talál-jon, s a megfigyelt tények is valóssággal a mellett bizonyítanak, hogy a tűzökadó működése előtt lehet földrengés, de a működés alkalmával min-denkor színik. A Popayan lakói indiánokat szoktak időnként beküldeni a Puracé kráterébe, hogy azok a havat onnan kihányják, s így a föl-felé igyekvő lávának utat nyitván, a vidéket megóvják a földrengésektől.

De itt a magyarázat bizony szintén sok kérdésre marad adós a felelettel.

Hogy van az először is, hogy a földrengés előfordulhat olyan helyen is, hol vulkánok nin-esenek közelben, s p. o. a mi, tűzökadó he-gyekről meglehetősen messzire fekvő tájainkat is megkeresi olykor-olykor a földindulás? Aztán mi okozza, hogy ez a belső tűz olykor-olykor egészen csöndesen viseli magát, máskor ellenben iszonyu dörgésben s rázkódásban ad magáról életjelet? Ezt magyarázzák így is amugy is. Föl-tételezik rendszeren a tüzet is, a vizet is. Poulett Scrope francia tudós p. o. azt állítja, hogy a mint a sziklák és hegyek a föld felületén birnak kisebb-nagyobb repedésekkel, úgy azok a föld belsejében is lehetnek egészen az örök tűzig, mely a földrengések állandó székelyét képezi. Az oda jutott víztömegek gőzállapotba mennek át, s ott ép oly erőteljes működéseket visznek végbe mint a gőzgép kazánjának víze. Csakhogy ez utóbbi szabályozva van mindenfelől, s így működése is határozott korlátok közt fog végbe menni, a földkerekké víztömegei pedig a ra-konezátlán természeti erőt tüntetik elő, egész nagyságában.

Carl müncheni tanár ezzel szemben maga-nak a földnek szilárd kerge és folyó magva kö-zött tételez föl bizonyos üregeket, melyekben az odaszorult vízgőz ide-oda hőmpolygog nagy göm-bök, vagy — hogy úgy mondjuk — óriási cseppek gyanánt, s ezek surlódása hozza elő a dübörgést. Rég idő óta nem hiányzottak afféle magyarázatok sem, hogy a föld belsejében létező izzó tömeg mint folyó tenger csapkodja hullámaival ide s tova, s mint a régiek Orkusának Pyriphlegeton folyója, habjaival csapkodja meg a föld szilárd kergét. Ehhez persze föl kell tételeznünk azt is, hogy a föld belsejében is dűlnak viharok, melyek e tüztengert fölrobbantják, s hogy ott léteznek más erők is, melyek annak hajbait mozgásba hozzák. De hát miféle erő hozza mozgásba kivált-kép az oceánok vizeit? Mi okozza a szeleket, a viharokat, mi hozza elő az árapály és áradagály rendes váltakozását? Bizonynyal a nap melen-gető ereje, s — a mi az árapályt illeti — a hold vonzása, melyet ezen mozgékony víztömegekre gyakorol.

Valjon nem gyakorol-e nap és hold efféle hatást a föld belsejében — állítólag — folyó táztömegekre is? Korunk egy buvára Falb Ru-dolf egész határozottan adja rá a feleletet, hogy: igen. Szerinte a föld gyomrában is vannak viha-rok, az ottani tengeren is vannak hullámok, melyek csapkodásait mi is érezhetjük. E csapko-dások legerősebbek akkor, midőn a nap és hold legerősebben hatnak közre, midőn tehát e két égitest közel van földünkhöz, vagy úgy állanak, hogy egyik a másik erejét fokozza, s működésök hatása ugyanazon irányba esik.

Mi legyen már ezekben az igaz, vagy nem igaz, ki merné végleg meghatározni akarni. Oly tények ezek, melyek messze kívül esnek tapasz-talatunk körén, s összefüggésökben nem ismer-jük még eléggé arra nézve, hogy itéletet lehes-sen kockáztatnunk. Most még csak abból a szempontból vizsgálhatjuk azokat, hogy meny-nyire felelnek meg a természet ismert törvényei-nek, vagy mennyiben mondanak azoknak ellent. A végső szót kimondani csak a jövőben lehet illetékes.

Hoitsy Pál.

* Falb, elméletre támaszkodva, nehány esetben megpróbálta előre megmondani a bekövetkező föld-rengést, — mert hisz könnyű kiszámítani, hogy mikor jó a hold vagy nap közel a földhöz, s mikor esik vonzá-suk egy irányba. S jósatai szerencsésen beteljesedtek. Az a földrengés is, mely október 4-én novemberben a Bánságot meglátogatta, igen jól összeegyeztethető az ő elméletével. Csakhogy elmélete szerint folyó december hó 12-ike körül (egy héttel előtte vagy utána) is kellene ott földrengések beállania. Vederemo!

Képek Pitcairn szigetéről.

Pitcairn sziget, a Csöndes-oceán végtel-le-n elvesző ama kis pont, melyen Verne köze-lebb általunk is ismertetett utolsó regényének — „A Bounty lázadó”-nak — végjelene le-folyt, közelebből, éppen az ott vázolt események miatt, élénk figyelm tárgya lett Angliában is s a nagy oceánon evező hajósok szemeiben. Ennek bizonyosága a „Grafic” című nagy angol képes lap egy közleménye is, melyet képeivel együtt átvesszünk, meg levén győződve, hogy ezzel ked-ves dolgot teszünk a Verne dolgai iránt mindig érdeklődő olvasóinknak.

A Robinson kapitány vezénylete alatt álló „Opál” nevű királyi hajó, Valparaisóba utaztá-ban, a hova San-Franciskóból egy orgonát volt átszállítandó ő felsége a királyné ajándékából, utba ejtette s meglátogatta Pitcairn szigetet is, f. é. július 2-án; s ott horgonyt vetve, másnap estig ott időzött. Ez idő alatt a sziget lakosai csaknem mindnyájan megfordultak a hajón, csak három asszony maradt, a kis gyermekekkel, a szárazon. A hajó tisztjei közt volt egy fénykép-író is, ki a szigetlakókat, nagy bámulatukra és örömeire leve te hamarjában. Robinson kapi-tány arról tesz tanúságot, hogy a sziget lakói egyszerű s szinte kegyességgel s tiszta erkölcsi-séggel tűnnek ki, s ártatlanságuk s őszinte ven-dégszeretetük egészen megnyerte a hajósok szí-vét. Összesen kilencvenhármán vannak. Robin-son kapitány pamut-szövetekkel látta el őket, mivel a magok által termesztett pamut igen súlyú minőségű. Ellenben kitűnő arrow-root (fa-győ-kérróst) szövetet készítenek; de nehezen birják értékesíteni, mivel az átmenő hajók leginkább csak gyümölcsöket s más növényi élelemszereket keresnek a szigeten.

Olvasóinknak nem szükség emlékeztetébe hoznunk e kis sziget megtelepítésének eredetét. A „Grafic” nem említi Verne művét; ellenben igen azt, hogy a „Bounty” lázadó történetét, hasonló című s „bájós elbeszélésben” egy Lady Belcher nevű angol írónő is közrebocsátotta. Szerinte Keresztély Csütörtök-Október (ezek a keresztnevei), a lázadó Fletcher Keresztély fia jelenleg a legidősebb ember a szigeten. A Young-család tagjai attól a Young Eduárdtól származ-nak, a ki tetleges részt nem vett ugyan a láza-dásban, de utóbb a lázadókkal csatlakozott s nem is tért vissza Angliába Heywood Péterrel s a többivel, kik ott hadi törvényszék elé állítat-tak s közülök kettő ki is végeztetett.

Képeinket aláírásai magyarázzák. Közöt-tük van a sziget térképe is, melyen a Young sziklája és a Keresztély-fok, a két alapítóra em-lékeztetnek, a Bounty-öböl pedig arra az ese-ményre, mikor a lázadó hajója a szigeten kikö-tött s általok leszereltetve, itt elsüllyesztetett. Az Ádám-fok, a kikötő, a sziklás zátony a sziget egyes feltűnőbb pontjait jelölik.

A sziget-lakók arczképeit valószínűleg a főlebb említett fénykép-műtétnek köszönhetjük. Közöttük első helyet foglal el a sziget jelenlegi legidősebbje Keresztély Csütörtök-Október, a lázadó Fletcher fia; azután Young-Selcyn asszony, a Young leánya; Warren Mari; Mac Coy Rus-sel J., a sziget jelenlegi fő-bírája és parancs-noka; egy másik Young kisasszony, a sziget orgonistája; Young Mózes, Keresztély után második legidősebbje a sziget lakóinak.

A Pitcairn-sziget e kis képesarnokát a sziget mostani kikötőjének, a Bounty-öbölben, — és az „Opál” hajó képe egészíti ki.

S végül, adalekül a többihez egyik (bár jó távoli) szomszéd szigetnek, a Társaság-szigetek csoportjához tartozó Huahine-szigetnek ki-rályné asszonya, Te-haa-Papa arczképe já-rul még.

Egyveleg.

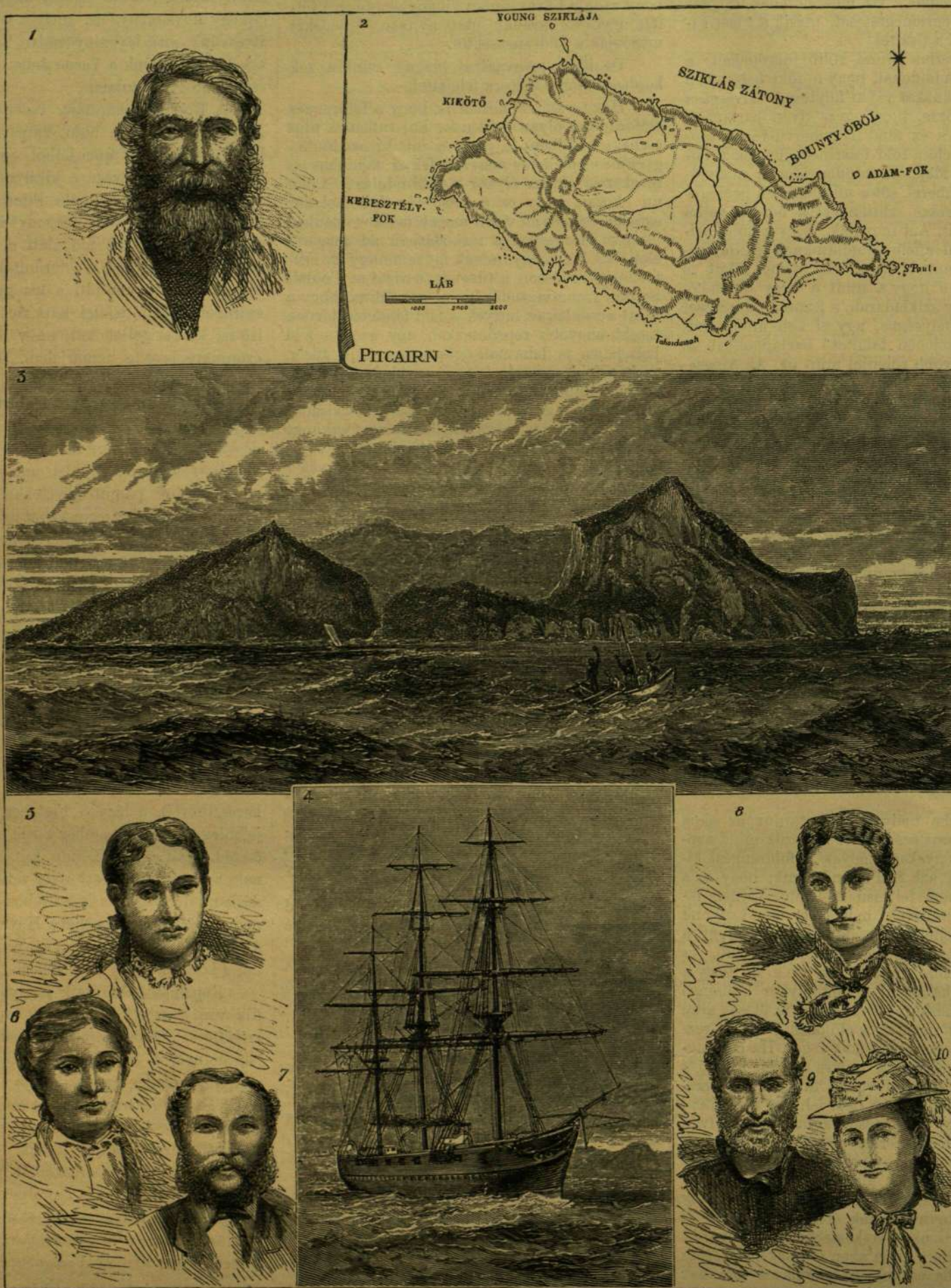
* **Usszó jéghegygel** ütközött össze november 7-én Nev-Foundland partjától nem messze egy óriási acélgőzös „Arizona”. A nagy hajó 5000 tonnás erejű s nemrég készült nagy gondnal s a legújabb elvek szerint. Hozzájárult még ehhez, hogy a már olvadó jéghegy jóformán csak surolta a hajó orrát

s meglehetősen magasságra emelkedett. A hajó tulajdonosa, Guion, ki a szerencsétlenség alkalmával maga is ott volt a hajón, rögtön táviratozott New-Yorkba, hogy az utasoknak Liverpoolba szállítására küldjenek egy gőzöst.

* **Csetevájót**, az elfogott zulu királyt, Fokvárosban sokféle kép mulattatják s már meglehetősen hozzá is szokott az európai modorhoz, habár a csizmát s

még egy melléképületet is készítenek 20 személy számára. Az egész épület 9000 láb magasban lesz a tenger színe felett.

* **A telefon mint dajka.** Amerikai lapok szerint egy még meglehetősen fiatal nagymamát, ki nemrég jutott ez álláshoz, éjjel távollakó leánya felkeltőtt mély álmából, a telefonon kiáltva neki: „kis fiamnak veszélyes köhögése van, mit csináljak?”

1. Keresztély Csütörtök-Október, a lázadó Fletcher fia, a sziget legidősebbje. — 2. Pitcairn sziget térképe. — 3. Kikötő a Bounty-öbölben. — 4. „Opál” angol királyi hajó. — 5. Young Selwynné, Young Mózes leánya. — 6. Warren Mari. — 7. Mac-Coy Russel J., a sziget főbírája. — 8. Young kisasszony, a sziget orgonistája. — 9. Young Mózes, a sziget második-idejébe. — 10. Te-haa-Papa, Hualine sziget királynéja.

KÉPEK PITCAIRN SZIGETÉRŐL.

s mindamellett azt egészen szétzúzta, úgy hogy a vaskarabok apró darabokban látszottak egyes kisebb jégtáblákon s a hajót New-Foundland partjára St. John kikötőjébe csak nehezen lehetett bevonszolni. Szerencsére a hajó testének semmi ba a sem volt s így a rajta utazó 149 idegen csak pár óráig tartó éjjeli ijedelmet szenvedett, s néhányat a lőkések ágyából kidobott. A jéghegy talaja mintegy 500 láb volt

keztől még most is kiállhatatlannak tartja. Legnagyobb gyönyörűségét leli a skót katonák dunda-játékában, ilyenkor egészen ragyognak szemei s kis sapkáját kezében lobogtatva egész dikezőket mond el.

Az Aetna-hegyen fölállítandó csillagvizsgáló torony már meglehetősen készen van, de a sok hó miatt a mozgatható vaskupolát s nagy távcsövet tavaszig már nem lehet felállítani. Ugyanekkor

A nagymama megnyugtatta leányát, hogy csak egy percig lesz távol, s elment a házi orvoshoz. Megérkezve az orvos, fölkerlte az aggódó mamát, vigye oda gyermekét a telefonhoz, hogy köhögését meghallgassa. Megtörtént s a doktor egyszerre kinyilatkozta, hogy veszély nincs s a nagymama nem sokára ismét lefeküldhetett.

Két fiatal festőnk műve.

Két tehetséges fiatal festőnkől való a mai számunkban bemutatott „A dagasztó menyecske” című vidor életkép és a „Fűzek alatt” című hangulatteljes tájkép, mely egy drámai epizód komor kerete. Mindkét kép eredetije ki volt állítva a műcsarnok egy korábbi tárlatában, s a kellemes hatású művek közé tartoztak.

Az életkép Aggházy Gyuláé, ki állami ösztöndíjjal hosszabb időt töltött Párisban. Tehetségét és fejlődését feltűnő műveivel nem egyszer találkoztunk már a műtárlatokban. A „Dagasztó menyecske” tünt ki ezek közt legjobban, mind ötletének kedélyes voltával, mind a kivitel csinoságával. A kép tárgyával egy másik cikünkünk foglalkozik.

A tájkép Feszt Árpádé, ki — szintén állami ösztöndíjjal — e napokban Bécsbe utazik tanulmányai folytatására.

A hólepte térségre ölomszínű levegő borul. Elhagyott táj tárul föl; száraz haraszt fakó tüskéi merednek a hó alól; kopár fűzek sora vonul végig a térségen, jelölve az ér irányát. Magát az ért jég és hó borítja. A szürke felhők, a kietlen hőmező, a fűzek sötét sora, oly komor képet tár föl; az elhagyottság mélységes nyugalma uralkodik itt.

A hó nemcsak a földet borítja, hanem halotti szemfödő is. A fűzek aljában holttest terül el. Mi történt vele, hogyan jutott oda? megfagyott, vagy megölték? Nem tudni. A hó eme sötét titka csak akkor tárul föl előttünk, mikor egy más valaki is meglátja, egy lovas ember, kit erre hozott útja, s kinek lóva meghökölvé áll meg a halotthoz közel. Ez is rejtélyes alak, mint maga a halott, melyről a hólepel már foszlani kezd. Mit keres ez elhagyott helyen? Talán az utnőküli pusztát járja, kerülve az embereket, s találva holtat. Vagy talán éppen azt kereste, kit régen várnak otthon s most meg is találja.

A táj zordonságával e kérdések is mind összhangba jönnek. Nemcsak a fagyos hó, a tél életnélkülisége, az útszéli halott teszik e kép hatását, hanem az a balladai homály is, mely az itt történeteket rejtélyessé teszi, s az események szárait messze kihuzza a kép keretén túl, elmélnedni és gondolkodni hagyván sokáig a hatásos festmény előtt.

A dagasztó menyecske.

Aggházy Gyula képéhez.

Nem megy férjhez addig, míg nem tudja megsütni a dagadó lágy cipót. Ez a régula a magyar ember házában, a hol lány van eladó. Mert igaz ugyan, hogy a poéta azt írja: „A szerelem mindent pótol, a szerelmet nem pótolja semmi”; hanem az öreg apó, a ki már tul van azon, hogy poétásan gondolkozzék, azt tartja, hogy szerelem ide, szerelem oda, — de a kenyeret bizony nem pótolja az, s még az édes csók is keserű, ha közbe korog a gyomor.

Innen van aztán, hogy sehol a kerek földön nem esznek oly jóízű kenyeret, mint Magyarországon. Minden menyecske mester benne, hisz ez az alapja a menyecskegésnek.

Azért aztán ünnep is van a háznál minden kenyérsütéskor. Ilyenkor hátrább az agarakkal minden egyéb tennivalónak. A gazda rendesen elpusztul láb alól valahova a tanyára, ne lábaltankodjék a kemence és a teknő körül. A pár gömbölyű korpagombócokban ott szárad a szitán, vagy a kovász a piros csikos kenyérkendő alatt. A puha könnyű liszt lebben fehér felhőben hull alá a teknőbe a menyecske tenyere közt csattogó szitából, míg lágy pehelypárnává dom-

borul, s mikor a víz belevegyül, a gazdasszony kedvteliséssel meríti bele gömbölyű két kezét s ott markolász benne rózsás ujjaival, míg a tészta keményedni nem kezd alattok, nagykotat czuppanva, mikor összeszorított kis öklét belőle kiveszi.

Haj ez a czuppanás, ez a czuppanás! Hamiskás gondolatok kelnek elő a dagadó tésztából a menyecske szívébe. Ugy hasonlít egy másik czuppanáshoz, mely nem oly lapos, nem oly puffanó talán, sokkal finomabb, lágyabb — „mint mikor az eper csattan, hogyha szedik” — de mégis csak czuppanás.

S ahhoz járul, hogy az ajtó előtt egyszerre kényes pörge fütty hangzik föl, összecsuorított piros ajkak közül, sugár bajusz alól. Aztán a nótája is egész szemrehányás:

Te hagyta el, nem én téged,
Délbáb volt a hűséged.

A teknőben a tészta egyre lassabban czupog. Aztán egészen eláll. A menyecske kihuzta belőle mind a két kezét, melyre a tapadó tészta puha keztől huzott. Megáll a teknő előtt s az ajtó felé sandít. Ugy huzza valami arrafelé. Nem is áll soká ellent, odamegy, kitekint s arca egyszerre lángba borul.

Nyalka délceleg huszár-legény áll meg ottan, kiveszi szájából a makrást s megszólal:

— Ejnye babám, de nekikönyököltél annak a teknőnek. Meg se hallod a sarkantyú pengését.

— Dehogyan is nem hallottam, István bá! De lássa, hátha megsejdi valaki.

— Üsse a kő! Jár a világ szája, hiába tapasztod be a tészta két kezével. Hej, Erzsók, Erzsók, már csak várhattál volna még egy esztendeig. Ne mentél volna el ahhoz a morgó vén uradhoz, a mig haza jövök.

A menyecske szeme pityergőre fordul, hanem azért visszaszól:

— Ne bántsa kend az én jó uramat. Ugy hord a tenyerén, mint a tojást, megbecsül igazán. Hát hisz tudom én azt, hogy jobb lett volna várnom. De mikor kelmedet elvitték abba az istenverte Bosnyákországba, azután meg a halála hire jött, kelmed lett volna az első, a kit a golyóbis talált Maglájánál vagy hol a pokolba. Csak az isten tudja, mennyit sirtam akkor; azt tudtam, a szívem szakad meg bele.

— Aztán megvigasztalódnai férjhez mentél babám. Jól tetted, más is úgy tett volna. No isten áldjon meg. Itt a parancsolat a dolmányom zsebében, holnap berukkolunk. Adjon isten áldást, egészséget....

A menyecske két felől indul meg a köny az arcán.

— Hát így megy el, István bá? Nincs egy jó szava hozzám?

A huszár mélyen a szemébe néz a menyecske, a mint az kihajlik a kis ajtó fölött, aztán átkarolja a derekát az egyik kezével s oda nyomja a bajszos száját a piros ajkához. Ez nem vonakodik, hátra tartja a két tészta kezét s visszaadja a csókot, jó szívből, őszintén.

Ugy is utolsó az, hátha örökre szól ez a bucsu. A katona élete isten kezében van. Tán, a ki ezt látja, az isten se veszi rossz néven ezt az egy csókot, illő tisztességben.

Aztán visszasompolyog a teknőhöz, a tészta tén meg is romlott azóta. Megjavítja beleomló szemeharmatjával, s elgondolja nagykeservesen:

— Hej Bosznia, átkozott Bosznia! Ha te nem lettél volna, most ezt a kenyeret neki dagasztanám.

A fütty, a sarkantyú elhangzott az utcán. A kemencében lobog már a tűz. Karsu nyelvű lapáton ott dagad, ott puffad a jóféle lángos.

Ha majd haza jön a gazda a mezőről, s

elébe találják a jó zsíros lepényt, vajh kitalálja-e, hogy asszonykőny vegyült a savába, attól oly jó ízű...

Lélegző készülékek.

Jut-e eszébe az olvasónak, midőn ott a szép alföld szellős rónáján tele tüdővel szívja magába az Isten szabad levegőjét, — jut-e eszébe, hogy a legnagyobb jótéményt ingyen élvezze? Jut-e eszébe, hogy ezeken színlődnek e nélkül, s tengetik vézna éltöket oly helyeken, hová csak elvélve téved itt-ott egy napsugár, s csak néha-néha szűrődik egy kis levegő.

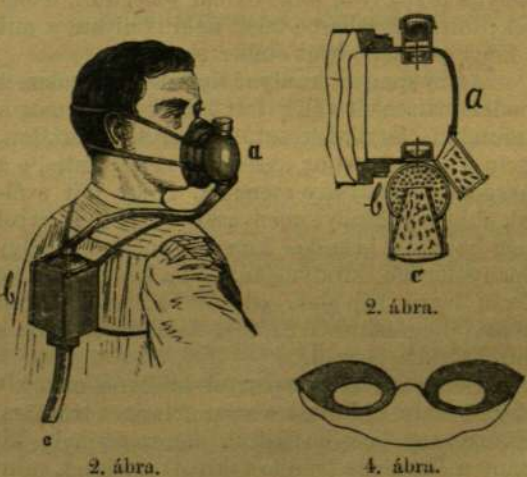
Hogyan is gondolna az alföld lakója erre? Ő nem tudja, miért ne élvezné mindenki egyformán ezt a közös jót, melyet jónak sem talál addig, a míg nem nélkülözi, s nem látja, hogy emberek a távol nyugat városaiban miként dolgoznak napestig füstben, porban, s miként sor-

1. ábra.

vasztja őket kora halálra a tisztátalan levegő. Látna csak a sheffieldi kés-köszörűsöket, kiknek az acél pora tüdejükre száll, s ritkán enged nekik túlélni a 30-ik évet, bezeg meg tudná becsülni a tiszta levegőt.

Azaz hogy a falusi vagy pusztai ember is jut abba a állapotba, hogy port sziv magába levegő gyanánt. A mind jobban elterjedő gőzcséplőgépek sem igen fukarok e tekintetben, s szórják magok körül a port istenigazában. Ott a gabnamagtarakban sem valami nagyon tiszta a levegő mérés alkalmával, s a gőzmalmok kövei mellett is elszorul olykor a lélegztétel. Hanem az ilyen tisztátalan levegő nem gyorsan ölé méreg, kihuzza az ember benne esztendő során. Azért az emberek rendesen nem törőd-

2. ábra.

4. ábra.

nek vele, legfeljebb hogy méréskor a véka mellett álló „lapátosok” magasabb napszámat követelnek a többinél. Pedig a milyen lassan öl ez a méreg, éppen oly biztos a hatása. Foga helyét oda véli egészséges husodba, s ráig rajta észrevétlenül folyton. Azért ott, hol az ember gyakran kénytelen tisztátalan levegőben időzni, sokat gondolkodnak rajta az emberek, hogyan lehetne a port, a füstöt, gőzt s minden ártalmas részeket visszatartani a tüdőtől, hogy

oda csak az egészséges levegő frakciózhat. Legtöbb esetben egy egyszerű gápujposztó-darabot tesznek szájuk elé a munkások, azon keresztül megy a levegő, de a por-részecskék azok visszamaradnak a posztóban. Csak hogy nem valami kényelmes az ember szájának, ha egy posztódarab van elébe kötve, s a lélekzés sem valami kellemes. Azért más módokról is gondoskodnak. Képünkön (2. ábra) látható egy oly készülék, mely arra való, hogy az ember még a legmégsebb gőzök közé is bemehessen. Kissé ügyetlen kinézésű eszköz ugyan, mert hát német találmány, de elég hasznos. Egy a szájra illeszthető edény az, a, melyből a levegő kijöhet ugyan, de be nem mehet. A tiszta levegőt egy más edényből, b, kapja az illető, melyet hátán hord s mely egy nyíl csővel, c, áll összeköttetésben, a kilelézett levegő pedig nyílt utat talál. A készülék, melyet ábrán láthatunk (3. ábra) bemutatunk az olvasónak, olyanféle szerkezettel bír, mint a rángató kut, vagy mint a tűzi feckendő. A kitöltő levegő kinyit maga előtt egy szelepet, s így a kilelékezés szabadon végbemehet, de a betöltési akará levegő annál nagyobb erővel zárja el ugyan a szelepet, minél nagyobb erővel akar behatolni.

Hogy mily nagy hasznát vehetni egy ily eszköznek különösen a tüztőltnál, mindenki megítélheti. Egy lehellet, s a láng vagy forró levegő oly szerencsétlenül rohanhat a tüdőbe, hogy az illetőnek vége van. Ily esetben is el szokás zárni orrot és szát, s a levegő csak egy hosszú csővön keresztül jöhet a szájba, mely csővön áthaladva egészen lehűl. Ily készülékkel aztán — kivált ha szemét is eltakarta egy afféle üveggel, mely nem börtől, de gummiál levén ellátva, jobban tapad az arcához (4. ábra), — bele merészkedhetik egy ügyes tüdőző (1. ábra) a láng közepébe a nélkül, hogy hiba eshetne benne.

Bikaviadal Spanyolországban.

Van már ötven éve, van több is, hogy minden lépten-nyomon találkozzunk a reménnyel, hogy a régi római cirikusok utolsó embertelen maradványait, a hol mesterségesen felbőszített állatot erőszakol az emberre, vagy inkább mesterségesen betanított embert az állatra, s élethálára meg köztük a játék, — a finomult erőköles és izlés maholnap kiküszöböl, — s íme azt olvassuk, hogy az ünnepélyek között, melyvel Spanyolország az ő új, effélékhez hozzá nem szokott ifjú királyánál fogadja, ott van a — bikaviadal.

Valóban csodálkozni lehet, hogyan történhetik az, hogy egy barbarkori vad szokás, a hol állatkínzás mellett emberélet forog kockán, miként lehet nemzeti kedvtöltés s épen egy oly nemzetnél, mely sokáig állt az európai civilizáció élén s keresztény erkölcséről nevezetes.

Nehéz ezt megmagyarázni; mint megmagyarázhatatlan oly jelenséget kell tekinteni, a minő nem egy van a népek történetében. Azt hiszszük, más nemzetnek is van oly szokása, melytől a spanyol, mint barbár jellegtől, irtóznék; miért ne lehetne tehát neki is olyan, a mit a többi nemzet tekint embertelennek.

Az új spanyol királyné tiszteletére rendezett viadalon tizenkét válogatott bika küzdött meg a porondon. Egyik keresztül is ugrott a korlátot, mely a közönséget az „arénától“ elválasztja, s a levegőbe röptetett egy csendőrt. Hogy mit szoltak ehhez a királyi menyasszony idegei, arról még hallgat a krónika. Annai azonban áll, hogy Spanyolország királyánának, ha kedves urnője kíván lenni népének, edzenie kellend idegeit népe főfogadásához s örömet találnia abban, a mitől eleinte borzad.

Sorsa már ez a spanyol királynéknak, kik idegen földről jutottak a szép felszíget trónjára. Hiszen egy másik osztrák hercegnőnek, kit szintén Hispánia trónjára hívott a végzet, mint Mária Krisztinát, még nagyobbakra is meg kelle edzenie szívét. Midőn új hazája határán bevonult, egy szövőiparáról híres város polgári tisztelő küldötsége azzal vélte meglephtni, hogy hozott magával hódotatlantul tizenkét tucat finom selyemharisnyát. Azt a menyasszonyt is egy büszke spanyol főúr kísért, képviselve ura királya személyét, s megbotránkozott a hozott ajándékon. Oda vágta a küldötséget elé a harisnyákat s dörgő hangon rivalt rá: „Nyomorultak, hát nem tudjátok, hogy Spanyolország király-

néinak lába nincs!“ A szegény leendő királyné, a ki hozzá szokott már a furesz, idegen szokások egynemilyekéhez, kétségbeesett, hogyan adja ő meg magát annak a sorsnak, hogy le fogják vágni a lábát. Nagynehezen sikerült vele megértetni, hogy ne vegye szóserint a dolgot....

Hát Krisztina királyné is majd csak kibékül a bikaviadallal, s megacélozandja szívét az oly borzalmas jelenetek iránt, a milyent mai képünk mutat.

A journalismus hőskorából.

Neményi Ambrus „Kortörténelmi rajzok“ című művéből.

Ha úgy tételnék föl a kérdés, hogy a két intézmény közül a politikai szabadságnak Európában melyik tett nagyobb szolgálatot: a journalismus-e, vagy a parlamentarismus? — akkor, úgy hiszszük, bárkinek, a ki elfogulatlan, nem eshetné nehezére a journalismus mellett nyilatkozni. A nagy forradalom ideje óta Európában nem volt a szabadságnak vagy a politikai haladásnak egyetlen eszméje sem, melynek kezdeményezése nem a sajtóból indult volna ki, melynek terjesztéséről ne a sajtó gondoskodott, s mely végleges győzelmét ne a sajtónak köszönhetné volna. Valamennyi politikai forma és valamennyi politikai intézmény kitüntetette az idők folyamán a maga nélkülözhetőségét: monarchia, köztársaság, alkotmányosság egyaránt; sérthetetlennek, pótolhatatlannak és nélkülözhetetlennek csupán egy intézmény bizonyult: a sajtó.

A jelen pillanatban mintegy száz journalista látja el egész Európát politikai gondolatokkal. Az, a mi napról-napra elmondatik a parlamentek szószekeiben és diplomaták jegyzékeiben, mind nem egyéb, mint többé-kevésbé rosszul stilizált elismertelése annak, a mit előbb az újságok mondtak és írtak. Az ugynevezett „gyakorlati“ politikuskok és a journalisták közt a viszony csaknem ugyanaz, mint a minő az volt, mely Mirabeau és Reybaz közt fennállott. Ki nem ismeri Mirabeaut? Ki hallotta valaha Reybaz nevét? Pierre Abraham Reybaz — alig-alig ismeri ezt a nevet az a néhány ember, ki a forradalom történetének tanulmányozását tűzte ki sajátos céljául. Előállott már most, ezelőtt mintegy négy évvel, egy francia történetbuvár, ki Genfben Mirabeaunak több levélét fedezte föl, a melyekből világosan kitűnik, hogy Mirabeau összes hévteli rögtönzéseit, az assignatákról és a papok házasságáról tartott beszédeit, sőt az az el nem mondott beszéd is, melyet Talleyrand, Mirabeau halála után, „mint az összes idők szónoki műveinek egyik legnagyobbikát“, a nemzetgyűlésben felolvastott, — hogy mindezek a beszédek, melyek Mirabeau nevét halhatatlanná tették, egy egyszerű, igénytelen, félénk, szerény, lángkeblű és tisztalelkű filozófustól erednek, kinek neve Pierre Abraham Reybaz volt, s ki soha életében nem óhajtott a nyilvánosság előtt megnevezetni; kinek egyetlen vágya, kinek szenvedélye, kinek sorsa volt: egy új kor eszméit tártani a sokaság elé — mit tördőlt ő azzal, hogy ez eszmékért Mirabeaut s másokat dicsőítettek! E történeti fölfedezés egy másik találat is megmagyaráz. Mily bűmulatónak kellett — mondogatták eddig — e nagy népszerű lényének alkotva lenni, ha egy dobzódás mámorában töltött éjszaka után képes volt föllépni a szószeke s lángszavú beszédél lelkesülni — és lelkesíteni másokat az emberiség legmagasabb czéljaiért! . . . A dolog sokkal egyszerűbb volt. Míg Mirabeau az opera énekesnőjével mulatozott, egy klasszikus műveltségű és fenkölt gondolkodó filozófus ott virrasztott az örök idők nagy gondolkodói mellett; tanulmányainak és elmélkedésének eredményét toliba mondá leányának, s midőn Mirabeau jókor reggel hazatért Made-moiselle Coulontól, a következő napra való meggyőződéseit és lelkesedését már készen találta az asztalon, csinos női kézírásban . . .

Ah, ez a Reybaz leánya! . . . Sehol sincs róla elmondva semmi; de nekem úgy tetszik, mintha itt egy csodás, föl nem fedezett regénykincs volna elrejtve. Elképzelem magamnak e leánykát, kinek lelke szintén kénytelen foglalkozni azzal az ismeretlen nagy emberrel, a kinek beszédeit és nyilatkozatait naponként leírja; sejtelve sincs bűneiről és árulásáról; nem volna leány, ha lángoló szerelemmel nem vonzódnék feléje . . . No de ez mind nem tartozik ide! A

mit e példával megvilágítani akartam: az azon befolyás, melyet a sajtó a szószekekre gyakorol, az a roppant hála, melylyel a parlamentarismus a journalismusnak tartozik — s a melylyel mindig adósa marad.

Eszembe jut itt gróf Beustnak egy mondanása, afféle öntudatlanul naiv, politikai fenhéjázással teli mondanása. Gróf Beustnak — akkoriban még „fiatal“ grófnak — az volt a szokása, hogy maga javíttatta ki beszédei-nek gyorsírói jegyzeteit. Innen volt aztán, hogy ha a miniszter délelőtt beszélt, a bécsi esti lapok tudósítói rendszerint eltekintve tudósításokkal — csak journalisták foghatják föl ezt a bosszúságot! Egyszer egy ülés elején — ismét az volt a hír, hogy a külügyminiszter beszélni fog, Szörnyű rémület az újságírók között! — mire a gyorsíróda igazgatója, ki e rémületet kétszeresen átérzi, megrohanja a minisztert s aggódva interpellálja.

— Az esti lapoknak beszélt. Exczezzelencziád? — Nem! felel öntudatos mosolylyal a gróf, Ausztria népeinek beszélt! . . .

Igen szellemes mondanás, gróf ur! . . . de kérem, mikép beszélne ön „Ausztria népeinek“, ha nem volnának esti lapok?

Azt fogják ellenem vetni, hogy hiszen akkor is kormányoztak országokat, mikor még nem volt sajtó. No hiszen, kormányozni „kormányoztak“ minden időben; csak hogy nyomorúságos egy kormányzat volt ám az, s emberekhez nem méltóan ostoba. És ha volt valaha kivétel, ez ott esett, a hol tényleg journalisták kormányoztak. Ezek persze a magok korabeli journalisták voltak. IV. Henrik nagy miniszterét, Sullyt, a takarékoskodót, ma a parlamentben a legutolsó pergyonyelvű prókátort is levérné. Sully ép oly kevéssé volt képes nyilvánosan elmondani három mondatot, mint Necker. Ha Sully vagy Necker ma élne, nem is ülne a parlamentben egyik sem, hanem mind-e egyik közgazdasági rovatvezetője volna valamely nagy lapnak. Világos, hogy Sullyvel, Neckerrel az a szellem kormányozott, mely ma a journalismusban nyilatkozik.

S ez nem egy mesterségbe szerelmes újságírónak a képzelődése. Egy „gyakorlati politikus“, — Thiers Adolfnak hívták — mondotta a francia törvényhozó testületben:

„Volt alkalom többször vezetni hazánk külügyeit: de mindig többet és hasznosabbat tudtam meg a külföldi sajtó nyilatkozataiból, mint külföldi képviselőink jelentéseiből.“

Mindezekből az olvasó természetesen semmi olyat nem tud meg, a mi e sorok címével valóminő szorosabb összefüggésben volna; e bevezetés csupán magyarázat akar lenni annak, hogy egy kitűnő történelmi munkából, mely az angol történelem egyik legnagyobb korszakát tárgyalja, csupán egy alakot veszek ki, hogy az olvasó szeme elé állítsam, egy journalista alakját, mely pedig olyanét, kit eddig mindig pamphletistának neveztek. W. F. Rae, egy nem rég megjelent könyvében, az angol történetírók előkelő és megegyező módjával, festi az ellenzék küzdelmét III. György uralkodása alatt. A szerző ama parlamenti ellenzéknek, mely csaknem forradalom volt, három legkiválóbb alakját szemelte ki magának: Wilket, a journalistát, mellette Foxot és Sheridant, az ünnepelt parlamenti férfiakat. Sikerült neki, három életrajzi esszyban, talán a legjobb képet teremteni az angol történelem ama nagy epizódjáról.

A két parlamenti férfi életrajza, bármily érdeme is a szerzőnek, még sem felelt meg valamely kényszerítő szükségnek, míg ellenben Wilkesnek, e sokat rágalmozott újságírónak a története oly mű, melyért a szerzőnek a politikai szabadság és a történetbuvárlat minden barátja köszönettel kell hogy tartozzék. A két „gyakorlati“ politikust érdeme szerint és érdeme felül méltányolták és dicsérték már. Az egyikről — Sheridantól — ezt írta Lord Byron: „Bármit tett, vagy látott jónak tenni Sheridan: az az illető szakban mindig, par excellence, a legjobb volt. Ő írta a legjobb világijátékot, a legjobb operát, a legjobb bohózatot, a legjobb monológot, s hogy mindezekre foltegye a koronát, ő tartotta a legjobb beszédet (Warren Hastings ellen), melyet valaha Angliában hallottak.“

Hasonló túláradozással dicsérték Foxot; noha most már be van bizonyítva, hogy e lángeszű férfi ellenzékisége sok esetben tisztán személyes természetű okokra, nagyravágásra,

pénzszóvargásra és tékozlási vágyra vezethető vissza, és hogy jelleme legkevésbé sem igényelheti azt, hogy példásnak és feddhetetlennek tartassék.

Ellenben Wilket, az angol sajtószabadság tulajdonképeni megalapítóját, szidalmazták, elrágalmozták; úgy festették le, mint komolyság, erkölcsi érzet, meggyőződés, tisztesség nélkül való szörnyeteget — demagógot, komédiást, kéjenczet és tehetetlent.

Talán soha sem volt ellenzéknek keményebb küzdelme, mint a III. György alatti ellenzéknek. Ez eredetileg jó, munkás és tiszteletre-méltó király anyjának vezetése alatt megrögzött, nyakas, kényuras és erőszakoskodó fejedelemség lett, kinek uralkodása alatt Amerika elveszett Angliára nézve, s ki csak Pitt bölcsességének és az angol nép mérsékletének köszönhetette, hogy I. Károly sorsára nem jutott, a kinek összes bűneit örökölni látszott. Valamint az egész szabadságért küzdő ellenzék három egyén körül csoportosult, egy a tulajdonképeni kormány is három személyből állott — de mily különbség emezek és amazok közt!

Az ellenzék vezetőit már megneveztük; az abszolutisztikus párt élén állott: a király, ennek anyja, és Lord Bute. Az anya-királyné gyűlölködő és gyűlölő asszony volt, uralkodni vágyó, fondorkodó és gonoszlelkű. Gyermekével nem bánt jobban, mint alattvalóival.

— Miert vagy olyan szótalan? kérdé egyszer kis fiától, a glocesteri hercegtől.

— Gondolkozom, felelé a gyermek.

— S ugyan min gondolkodnál te?

— Azon gondolkozom, hogy ha nekem valaha fiam lesz, azt nem fogom olyan boldogtalanná tenni, mint ön engem . . .

Ez az anya viszont teljesen uralma alatt állott Lord Butenak, kit egyiránt a fia kegyenczenek és az anya szeretőjének tartottak. Lord Bute sohasem fűtetette ki magát egyébbel, mint azzal, hogy jó tánczos és komédiás volt. Kamaráts volt a királynak, mindig finom, előékeny, szeretetreméltó, vidor, minden valószínűség szerint: kellemes oktondi.

(Vége köv.)

Irodalom és művészet.

Greguss Ágost könyve „Shakespeare pálydjá“

azon művek közé tartozik, melyek bármely irodalomnak is valódi gyarapodásul szolgálnának, két-szeresen a mienknek. Shakespeare összes műveit bírva már irodalmunk és pedig tisztességes, sőt jeles, sőt kitűnő fordításokban, a Kisfaludy-társaság e nagybessű kiadását, egy a költőről és műveiről szóló nagyobb tanulmányral kívánta kiegészíteni s ennek megírásával Greguss Ágostot bízta meg. Időközben az akadémiánál esedékesé vált s ismételve is ki nem adhatott Karácsonyi (drámai) díjak összegéből egy nagyobb Shakespeare-monográfiát kiegészítése határozatánál el s azzal szintén Greguss biztatva meg, a Kisfaludy-társasági kisebb feladat teljesítése fölőlegessé vált s a jeles széptudós (aesthetikus) minden erejét az akadémiai megbízás teljesítésére fordíthatta. Jól mondja előszavában, hogy a mű hosszabb készítésének s némi késedelmének oka az, hogy terjedelme megszatbot és pedig körülbelül 50 ivre; mert Shakspeare-rol könnyebb 500, mint 50 ívet írni, érteve: hogy a kisebb terjedelmű és a tárgy lényegileg ki-meritessék. A mű terve és beosztása volt azért először is megállapítandó. E nehéz kérdést a szerző igen szerencsésen oldotta meg. Művét két részre osztotta. Az első részben általános kategóriák szerint tárgyalja Shakespeare életét, műveit, pályáját. Bevezető fejezetekben előadva (I.) az angol színmű állapotát Sh. előtt és (II.) Sh. élete s fejlődése rajzát, (III.) Sh. művei általános jellemzése után, különböző egyes szempontokat vesz föl, melyekből a nagy költő alkotásait szemügyre veszi. Így szól Sh. meséiről (IV.) vagyis dráma-tárgyainak forrásairól s a mint ő azokat átalakította; aztán (V.) Sh. jellemzése és szerkesztése módjáról; (VI.) Sh. betegeiről s örülteiről; (VII.) érzése és gondolkodása módjáról, erkölcsi s világ-nézetéről; (VIII.) Sh. stíljéről. Mind e fejezetek egy-egy önálló tanulmány, s a szerző sokat idéz a mit mások mondtak Shakespeare-ról, de mindig bírálatosan, sokszor czáfolva; mindenütt sok újat adva, a magáéból, a régihez s mindenütt a maga

czélja és szempontjai szerint. Az utolsó (IX.) fejezet, mely Sh. elterjedéséről szól, különösen elterjedéséről nálunk, színpadon és irodalomban s hatásában, egészen újnak mondható; itt a szerzőnek elmondunka-tól sem álltak rendelkezésére. Végre függékül adja: a nemz. színház Shakespeare-előadásai és Sh. magyar szereplői jegyzékét régi színlapok s egyéb színi tudósítások nyomán. — A munka második, speciálisabb része a Sh. drámák egyenkénti bonczolatát fogja, bizonyos csoportokba helyezve, tartalmazni. Az első rész után kétszeres érdeklődéssel nézünk a második elébe, óhajtvá annak is mielőbb elkészültét. Greguss e művével nagy szolgálatot tett irodalmunknak; s bizonyára nagy becsületünkre válnék a külföldi elterjedés is, ha az németre s kivált angolra is lefordíttatnék. Csak azt akarjuk megjegyezni, hogy a czímlapon e kifejezést „Karácsonyi-díjjal jutalmazott mű“, nem találjuk szabatosnak. Karácsonyi-díjjal csak drámai művek jutalmaztatnak; e mű a Karácsonyi-alapítványból díjaztatott; egyenes megrendelésre készült: ez az igazság. A tárgy- és névmutatóval együtt 30 ivre terjedő erős kötet ára 3 frt. Ráth Mór adta ki s már 1880-ra jelent meg.

Shakespeare-mesék. — Ifjúsági iratok tára“ című s általunk már több ízben említett vállalat számára egy híres angol mű átdolgozása van készülőben, melyből alkalmunk van mai számunkban egy érdekes mutatót megkezdni. Ez Lamb Károly és Mária Shakespeare-meséinek egyszerű s a világirodalomban jelesnek elismert feldolgozása. A nagy brit költő mindenik színműve a szoros történetek (angol és római) kivételével — egy történelmi, mondai, vagy erkölcsi elbeszélésben (minde-nik a maga tárgya szerint) van itt adva és pedig oly modorban, hogy az ifjúság használna élvezhesse. A Lamb-testvérek e műve minden művelt irodalom sajtójává vált — s világszerte sokat tett a legnagyobb költő népszerűsítésére. Örülünk, hogy az említett vállalat ezt irodalmunkba is átültette. Az átdolgozás Mihály József tanár ügyes tollából került ki, a ki e végből a Kisfaludy-társaság magyar Shakespeare-jét vette alapul.

A Déryné naplójából Ráth Mór kiadásában megjelent az első kötet 350 lapon s kapható 2 frtért. Olvasónk emlékezni fognak ama mutatónyokra, melyeket a „Vasárnapi Ujság“ e naplóból közölt. E mutatónyok nagy feltűnést keltettek irodalmi és művészeti körökben, s fölmerült az az óhaj, vajha a magyar színművészet ez egyik elsőrendű csillagának, az utóbbi egyikének irodalmi hagyatéka ön-állón is kiadatnék s a Kisfaludy-társaság könyvkiadó vállala megbízta lapunk munkatársát Törs Kálmánt a kéziratok sajtó alá rendezésével. Az élénk, egyszerű, kellemes styl, az előadás közvetlen természetessége és jellemző volta, de maga a tárgy is valóban megérdemelte, hogy nyilvánosságra jutásáról gondoskodás történjék. Déryné naplója ugyanis összeolvad a magyar színművészet kezdetével. Maga a művésznő 1793-ban született s 1872. szeptember havában halt meg Miskolcon. Följegyzései, melyeket élete utolsó éveiben, hajlott agykorában, betegségek és nélkülözésektől megtört testtel, de üde friss szellemmel tett papírra, ott kezdődnek, midőn színészetiünk alig számlált többet másfél évtizednél. A kezdet ama nehézségeit, viszontagságait írja le nagy élénkséggel, de e mellett foglalkozik a körülte történetekkel is, s gyakran oly rajzát adja a társadalomnak, mely az akkori életet egészen meg-eleveníti előttünk. Annai frissesség van emlékirataiban, hogy szinte lehetetlenünk tünik föl, miszerint 70 évet meghaltat nő irhatta. S míg színművészetünk történetére, annak főbb szereplőire oly gazdag és körülte történetekkel, régi nagy alakjai s az akkori társasélet viszonyai iránt érdeklődéssel visel-kezők, tájékoztató és felvilágosító jegyzetekkel. A jeles művésznőnek maradóan nevet biztosító irodalmunkban e hagyaték, mely az emlékiratok irodalmában a legkiválóbb helyek egyikét foglalja el. A ki színművészetünk multja, régi nagy alakjai s az akkori társasélet viszonyai iránt érdeklődéssel visel-kezők, tájékoztató és felvilágosító jegyzetekkel. A jeles művésznőnek maradóan nevet biztosító irodalmunkban e hagyaték, mely az emlékiratok irodalmában a legkiválóbb helyek egyikét foglalja el.

A ki színművészetünk multja, régi nagy alakjai s az akkori társasélet viszonyai iránt érdeklődéssel visel-kezők, tájékoztató és felvilágosító jegyzetekkel. A jeles művésznőnek maradóan nevet biztosító irodalmunkban e hagyaték, mely az emlékiratok irodalmában a legkiválóbb helyek egyikét foglalja el. A ki színművészetünk multja, régi nagy alakjai s az akkori társasélet viszonyai iránt érdeklődéssel visel-kezők, tájékoztató és felvilágosító jegyzetekkel. A jeles művésznőnek maradóan nevet biztosító irodalmunkban e hagyaték, mely az emlékiratok irodalmában a legkiválóbb helyek egyikét foglalja el.

Az „Ölcső könyvtár“ból előre is jelentett s már általunk is említett 89—92 füzetek most jelentek

meg. Tartalmuk: 89. füzet: „A jövő nemzedéke“, Bulwer szellemes és szeszélyes kis regénye, hasonló a Jókai jövő század regényéhez. Egy földi ember egy bányafelekből egy földalatti világba száll le, hol a napvilágot villanyfény pótálja, komoly szelíd emberek műszárnyon repülnek, cseléd helyett automatákat használnak stb. A mesébe fűzött szerelmi regény igen megalótló képet tár föl egy más emberfaj lelki világából. — 90. füzet: „A normandiai Penelope“ Karr Alfonz szép regénye, mely kivált nők s leányok számára a legszebb olvasmányok közé tartozik. — Ezt is az előbbi is Fáy J. Béla fordította, igen sikerült. Amannak ára 40, ennek 50 kr. — 91. füzet: Pulszky Ferencnek ezelőtt negyven évvel írt, de ma is korszerű s élvezetelt és hasznossal olvasható „Ezermé Magyarországi történeti philosophiájához“. Kár, hogy a tudós és szellemes szerző nem fejezte be — akkor a cenzura miatt félbehagyott — tanulmányát s nem egészítette ki még a Habsburgok időszeke fölötti elmélkedéssel. A csinos kis füzet ára 30 kr. — 92. füzet: Macaulay ép oly alapos mint szellemes tanulmánya a „Pápa-ság“ról, melyet a nagy angol író Ranke német történetudós „Pápaság történelme“ megjelenése alkalmából írt. Rendkívül érdekes: egy elfogulatlan protestáns ítélete a római egyház nagy intézményéről. Ára 20 kr.

A Franklin-társulat által a „magyar népek és ifjúság“ ajánlott „Történelmi könyvtár“ból egy-szerre jelentek meg a 63—68. füzetek. Rövidve vont, jól írt, népszerű könyvecskék a világtörténelem egyes nevezetes eseményeiről, személyeiről vagy korszakairól. A most megjelent füzetek két szor-galmas — s ilyes feladatokat egészen alkalmas — író tollából folytak: a négy első dr. László Gyula, a két utolsó Áldor Imre tollából. Amazok: „Erzsébet angol királynő és kora“, „Az oszmán birodalom fénykora és hanyatlása“, „Kína és Japán“, „A népvándorlás története“, — emezek: „II. Lajos és kora“, „IV. Béla és a tatárjárás“. Mindenik füzet ára 40 kr, a mi — olcsóságánál fogva — e becses kis könyvtár megszerzésének egyik ajánlá-sul szolgál.

Elbeszélés fiatal leányok számára. B. Büttner Lina jó tollu tehetséges írónőnkől igen sikerült nagyobb beszély jelent meg „Egy rút kis leány története“ cím alatt, a Franklin-társulat kiadásában, egy Mahlknecht-féle csinos aczélműszettel. A nagyobb beszélyhez egy kisebb rajz: „Az én édesem“ van adva. Ajánljuk az anyáknak, a fiatal leány-nem-zedék számára. A csinos kiállítás s kemény kötésű könyvecské ára 1 frt 20 kr.

„A magyar történet kútfői az Árpádok korában.“ Ez a czime dr. Marczali Henrik most meg-jelent művének, melylyel az akadémiánál pár év előtt Vitéz-díjat nyert. A szerző a bírálók észre-vételeit kevéssé vette tekintetbe s művét nem sza-badította meg hibáitól. Kár, téves nézetekhez maka-csul ragaszkodni. A kis mű azonban így is sok becseset tartalmaz s lézagot pótol. Ára 1 frt 20 kr. A Franklin-társulat kiadás.

A Petőfi-társaság legújabb kiadványa gr. Teleki Sándor „Emlékeim“ című műve. Tulajdonképp tár-cza-czikkek s egyéb csevegések gyűjteménye, me-lyek már előbb is — legtöbbször a kolozsvári Magyar Polgárban — megjelentek. Teleki Sándor a világlátott kalandor, fiatal korában karlista (Spanyolországban) sportból, majd itthon forradalmi kormánybiztos, őrnagy, Bem oldalasa, később buj-dosó és száműzött, a ki mint a Knjancin kocsisa menekül Szerbián át, — a Petőfi, Liszt, Hugo Viktor barátja, a gavallér magnás és republikánus demokrata stb. stb. kétségkívül sok érdekes sze-de-gethet elő emlékeiből. Van is a kötetben bizonyára elég érdekes. Pl. a száműzött nő temetése Jerseyben (Hugo V. sirbeszédével), a propos Remmerth Márta hangversenye (csevegés Dumasról, Lisztől, Boka Károlyról). Hogyan menekültem ki a legerjedelmesebb és legérdekesebb cikke — stb. Általában lát-szik e könyvön, hogy a szerző nem tulajdonképeni író — nem is affektálja, mintha az volna; pongyo-lán, össze-vissza beszél, ír, cseveg, deklamál, humo-rizál, pathetizál — egy füst alatt mindent. De maga is megmondja, hogy ő nem tud kottából írni; ő naturalista, mint a cigány muzsikus — s a ki nem szereti a cigányzenét, az ne hallgassa. — Egyné-

mely darab azonban kimaradhatott volna, mert könnyvbe felvétele a legszebb dilettantizmusban sem találja mentségét. Ilyenek az intermezzók szolgálat, „Levél Jónáshoz”, „Bojtorjánok” stb. A kötet ára 1 frt 80 kr.

„Téli regék” cím alatt, kilencz — hazai és külföldi, többnyire keleti — mesét és mondát tartalmazó kötetek jelent meg Veszprémben Krausz Ármin kiadásában, P. Tóth Kálmántól. A szerző, ki régebb versírással foglalkozott nem nagy sikerrel, elég csinosan kezeli a próza nyelvét. A kötetke 9 kis íre terjed.

Eötvös-naptár 1880 ra. Tanfőrák és tanügybarátok számára. Az Eötvös-alap javára kiadja a gyűjtő-bizottság. Szerkesztik György Aladár és Lutenberger Agoston. E jó célú s jó irányú és tartalmas évkönyv már harmadik évfolyamban jelenik meg. Tartalma, a közönséghez képest, melyre támaszkodik, szintén tanügyek körül forog; de — mint gr. Széchenyi István emlékeztetőben — általánosabb közművelődési szempontokra is emelkedik. A jelen évfolyamban 5 arckép s életrajz is van (gr. Széchenyi, Zsedényi, Szilassy János volt egyetemi tanár, Edvi Ilés Pál, Ilesz György érdemes tanító). Szépirodalmi részében tanügyi novella s Székács egy régibb népkölteménye. A csinos naptár ára 60 kr.

A „Pesti Napló” szerkesztősége családi ünnepélyt ült december 1-én, a meunyenben ekkor telt le tíz éve, hogy Urváry Lajos átvette a lap szerkesztését. A munkatársak közül Urváryval együtt dr. Günther és dr. Acasády működnek már 10 év óta a lapnál.

A „Magyar Hírlap” című napilap decz. 1-én beolvadt az „Ellenőr”-be, a mi által az „Ellenőr” olvasóinak száma jelentékenyen megszaporodott.

Magyar népszínmű Helsingforsban. Finnországban időző fiatal tudósunk, ifj. Szinnyi József, lefordította Szigligeti „Czigány” népszínművét s az közelebb nyomtatásban is megjelent ott ily cím alatt: „Mustalainen” alkuperájén ukarilainen nyitelmű 3: ssanyütökessé Soitannon, laulujen ja tanssin kanssa. Kirjoittanut Edvard Szigligeti. Unkarin kiállítás sountenaut. Toht J. Szinnyi. Helsingissä 1879”. E népszínmű előadására most készülnek a helsingforszi színházban. A finn lapok nagy elismeréssel nyilatkoznak a fordításról, s a fiatal tudós ama szorgalmáról és képességéről, melylyel a finn nyelvet ily szabatosan elsajátította.

* Verne Gyulától, a kitünő és népszerű írótól, ki különleges és rendkívüli tárgyait annyi érdeklél ruházta föl s oly tanulságosakká tudja tenni, s kitől már több érdekes közleményt vettek a „Vasárnapi Ujság” olvasói is, új nagyobb regény jelen meg az új évben. Az új regény címe „La maison à vapeur” („A gőzház”). Első közleménye a kelet-indiai sipoy-lázadás (1837.) egyik főnökének üldözésevel kezdődik, a kinek a fejére díjat tűznek ki; a színhely Aurungabad. — E rendkívül érdekesnek ígérkező regényt, szokott módunk szerint, bő kivonatban új évtől kezdve szándékozunk megismertetni olvasóinkkal. Előre felhívjuk rá a közönség figyelmét.

A nemzeti színházban e hó 1-én, mint Vörösmarty születésnapjának évfordulóján a költő egyik költői alkotását a „Csongor és Tünde” színjátékot adták elő. Paulay a szini hatás szempontjából újra jelenítette és némely részében megrövidítette, s gondoskodott a kiállítás díszéről. A közönség egészen megtöltötte a színházat, s élvezettel hallgatta az erőteljes lendületű költői dikiéziókat, gyönyörködött a pompás kiállításban és a jó előadásban. A hangulat emeléséhez járult Erkel Gyula illusztráló zenéje. Az allegoria tündéres és költői világa, melyet Vörösmarty e színjátékában tár föl, élénken hatott, s a közönség sokszor adott kifejezést zajos tapsban és kihívásokban, melyek megoszlopok a rendező Paulay és a közreműködő szereplők közt. Vörösmarty e műve bizonyára hosszasanban is megmarad a színház játékrendjén, melynek ily nemes és költői — és hozzá eredeti — művekben ugy sincs nagy választékja.

A népszínmű hosszú idő után végre új népszínmű került színe n. hó 28-án: „Nótás Kata” irta György Vilmos. Az érdemes író és műfordító ezúttal lépett először elő mint színműíró, s ez rendszeresen meg is látszik mindenkinél, bármennyire otthonos legyen az irodalom egyéb köreiből. „Nótás

Kata” népd-ráma, jól választott tárggyal, érdekesen gondolt mesével, formás és választékos nyelvezettel; ment az izlésteleniségektől, költői érzék nyilatkozik az egészben, de színszerű, drámai elrendezésében nincs kellő arány, s a novella-író gyakran előtérbe lép néhol kellettén túl hosszas beszélgetéseivel és részletezéseiével. Az is baja, hogy az alakokat nem igyekezett jobban egyéníteni. Főalakja, Nótás Kata, egészen passzív lény, kinek nincs elég mozgási köre, s Blaháné is inkább szeretetreméltósága és dalai által emelkedett ki. Csak egy igazán színpadra termelt alak van benne, Kánya Márton, az öreg násznag, kinek násznagyi ünnepélyességét mindig megháborítja valami. Ezt Horvát jó hatású játszotta. A darab története egy kis gyermek körül forog. Boros András csőz leánya, Kata, elrejt a gazdag Varga Tamás leányának gyermekét, hogy a botlás e jele titok maradjon. Azonban a gonosz vén Erzsók asszony fondorlatai következtében a látszat e gyermek miatt Kata fejére zúdit szegyet. A vén asszony így akarja ugyanis megbosszulni magát Kátán, kit ő megkeríteni igyekezett s ki őt megszegyenitvén, rá gunyalt is készített, a mit az egész falu énekel. Katától e gyanu miatt elfordul vőlegénye is, a ki nem más, mint a gyermek édesanyjának, Varga Julcsának, a testvérbátyja. Nincs kellőleg indokolva, hogy Kata mért türi oly tétlenül a gyanúsítást, de mondhatni, hogy azért, mert a kiért tűnie kell, annak bűnyját szegreti. Az igazság úgy derül ki, hogy a gyermeket a cigányok ellopják, s mikor ennek hírért meghallja az anya, felsikolt benne a fájdalom: „Az én gyermekem!” Ez aztán kideríti Kata ártatlanságát s minden jóra fordul. Az erősebb drámai mozgásún jelenetek jól vannak szerkesztve s ezek hatást is tettek. Más részek azonban bágyadságnak által sulyosodtak a darabra, kivált az első felvonásra. A dalokat Szentirmay Elemér szerzte; csinosak ezek, de a népdalokhoz szokott közönség egy részét mesterkéltnek találta. Az első előadások a felvonások után György tapsolva hívta a közönség, de helyette Lukács rendező jelent meg, s mondott köszönetet a szerző nevében. A szereplők jól működtek. Blaháné (Kata) két bokréttát is kapott. Tamásy, Eöry, Tihanyi, Rákosi Szidi és Klárné játszták a darab főszerepeit. Az ujdonságot telt házak előtt ismételték.

A műcsarnok kiállítása e hó 9-ikén új változatokon megy át. Ekkorára megérkeztek a Todesco párisi műúras által küldött 23 érdekes mű is. Több festményt azonban, melyek csak rövid időre engedtek át a műtárlathoz, elvisszük a kiállításból.

Munkácsy legújabb festménye. Hír szerint Munkácsy a müncheni téli kiállításra „Kedélyes óra” cím alatt díszes képet adott. Divatos teremben két előkelő nőt ábrázol, kik egy kutyával játszanak. A magasabb légkör hangulatát kitünően érzékíti a művész s jellemzése oly hatásos, oly biztos, mintha soha sem festette volna a nyomort.

Közüintézetek, egyletek.

A magyar tud. akadémia e hó 1-én tartott ülésén, Szász Károly „A fény fokozatai Dante paradicsomában” cím alatt egy tanulmányt olvasott föl, melyben egyszersmind Dante művének néhány részletét fordításban is bemutatta; fejtegette a bűmlatos fényhatásokat a paradicsom különböző köreiből, az átszűrött enyhe világosságtól a vakító fényig. Azután foglalkozott Dante korának csillagászati tudományával és kimutatta, hogy a paradicsom különböző fényköreiből leírása a csillagászatok alapszai. Az értekezést élénken megőljeneztek. Utána Vámbéry Ármint: „Dél-szibériai régiségek, tekintettel a törökök eredetéről” című értekezését olvasta fel. Előre bocsátja a török népekről és nyelvekről való ismereteink legújabb képét és elérkezettnek hiszi azt az időt, midőn az eddigi merő találgatások helyett újabb kutatásokra alapított, rendszeres török néprajzi munkához foghatunk. Az ily természetű munka az, mely értekezést jelenleg foglalkoztatja. Egyelőre a török nép eredetéről szóló részlet készült el, melynek egyik szakaszát mutatta be. A török nép eredetét történeti hagyományokból, régiségekből, és a nyelvhasználatból lehet megmagyarázni. Ezek közül az utolsó a legtöbb és legerősebb bizonyíték anyagot szolgáltatja. A felolvasott mutatóny-részletben a dél-szibériai régisé-

gekkel foglalkozott, névszerint a kurgánokkal, az azokon talált szobrok vagy bűlványokkal, a betifor-májú jegyekkel és az eddigelő ismeretlen tartalmu uigur feliratokkal, melyek közül egyet sikerült Vámbérynak megfejteni, a mi eddig egyetlen tudósunk sem sikerült.

A történelmi társulat e hó 4-iki ülésén Thallóczy Lajos emlékezéséről tartott Rupp Jakab fölött, ki az érme szakavatott ismerője volt; Majláth Béla a Soós-család sóvári levéltárát ismertette. Kiváló érdekű volt Márki Sándor értekezése „A nagy falusi Arany-családról.” Nagyfalva Biharmegyében virágzó község volt s a 14-ik századtól kezdve a Toldi-család birtoka. Innen származik koszorús költőnk családja, kinek ősei, Arany János és Ferencz, II. Rákóczy Györgyöt nemességet kaptak 1634-ben „nagyfalusi” előnévvel. Az Arany-család később Szalontára származott. Mikor Szalontát az Eszterházy-család okkupálta, hiába protestáltak a szalontai hajdúk, ők is jobbágyok lettek, s az Arany-család armálisa szintén erejét veszítette, mert rebellis fejedelemtől származott. Erre vonatkozólag énekel Arany János:

„Kutyabőröm nem hiányzott,
De hibás volt dátuma.”

A költő nagyapja Arany György mint jóvéri hajdu sehoggy se akarta engedni a jussát, sok pénzt ráköltött, hogy a nemességét elismerjék, és sikerült is Erdélyben már-már czélfját érnie, mikor a pénz elfogyott, s a dolog abba maradt. Erről is megemlékszik az unoka, írván:

„Életében anyifélé protestált,
Hogyha meghal, csak megáll, de nem testál.”

A földtani társaság december 3-iki ülésén Sáfarsz Ferencz értekezett az október 10—11-iki földrendésekről, melyek a déli részekben Szerbiában és Romániában jelentek. Szerbiában a földrendés iránya határozottan déli volt és intenzivitása a török határokon fogyott. A Bánság keleti részében a földrendés nyugot, kelet-s déleleti részeiben délkelet, egészen keleti irányban történt. Nyugot felé a földrendés a Tisza, észak felé a Maros által határoltatott, míg Erdélyben Nagy-Szeben vidékén, és Oláhországban Krajowa, Bulgáriában pedig Vidin környékén érte lefolyását. Ezen adatok nyomán sikerült az október 10-iki földrendés kiindulási pontjúl Ó-Moldova Gradište környékét meghatározni. E tények valószínűnek mutatják, hogy az ingások, helyesebben rázkódások, földalatti nagy földtömeg mechanikai mozgása által idéztettek elő, melyek még nagyobb víztömegek hozzáfolyása által lényegesen elősegítették. — Ezután a társulat titkár bemutatta a dr. Primics György kolozsvári egyetemi tanársegéd petrográfiai dolgozatát, mely Erdély keleti részéből, nevezetesen Besztercevezőlgy, Tihavölgy, Hanyol és Sztrimba helyekről való eruptív kőzeteknek gőrcsövi tanulmányozását tartalmazza.

Az orvosok és természetvizsgálók nagygyűlése, alapszabályainak átvizsgálására kiküldött bizottság dr. Szabó József elnökének által megkezdte munkálatait. Eddig már megállapodtak abban, hogy az eddigi cím megmarad, hogy a rokonozó társulatokat bevonják a működésbe, tag pedig nemcsak szakember, hanem minden tudománykedvelő lehet; gondoskodva lesz azonban arról, hogy szakkérdésekben csak szakértők döntsének. Megállapodtak továbbá több oly pontban, melyek a szakosztályoknak helyesebb felosztására s a nagygyűlések tudományos előkészítésére vonatkoznak.

Alapítvány művészi célra. Özv. Törő Gusztávné, szül. Kunig Róza és özv. Steinbach Györgyné, Kunig Johanna, Kunig József elhunyt testvérök emlékének áldozni kívánván, 4000 frtot adományoztak a képzőművészeti társulat nyugdíj-alapjának oly feltétellel, hogy az „Kunig József” névét viselje.

A párisi magyar együletben közelebb családias ünnepély volt. Az egyület érdekében oly nagy eredményt fáradozott elnökének, Zichy Mihálynak mellszobrát helyezték el a klub helyiségben. A művészeti kivitelű és élethű mellszobor, melyet a párisi magyar együletnek Godepski hírneves párisi lengyel szobrász ajándékozott, nemzeti zászlóktól körüvezett díszes talapzaton volt felállítva, fölötté a magyar cimerral. Az estély szavalattal és zenével volt egybekötve.

Vámbéry Ármint a londoni „Patriotic Association” melynek bizottsága az angol főranguság előkelőiből áll, tiszteleti tagnak választá meg.

Mi ujság?

* Mai számukban közöljük a francia kamara üléstermék. Ha összehasonlítjuk ezt az amphi-theátrum szerű belső berendezést a mi országunk nagy termével, azonnal észrevehetjük annak okát, hogy miért nem hallunk nálunk jól s mért nem mindenütt. Amott a hang egész szabályosan verődhetik vissza a mennyezetről, s a legtávolabb zugba is elhat, emitt minálunk a kiugró karzat-erkély egy valóságos hangfogót képez, mely minden beléje ütött hangot fölfog s elnyel.

A miniszterelnök a városházán. A főváros azon felirátát, melyet a Dunaszabályozás ügyében intézett a kormányhoz, a 400 tagu városi képviselő-testület akarta fölvenni Tisza miniszterelnökhöz, ki azonban Ráth főpolgármester által tudtúl adatta, hogy a zord időben ily nagyszámú küldöttséget nem akar fölírásítani Budára, hanem maga jön le a városházára átvenni a kérvényt. Ez e hó 3-án délelőtt történt meg, mikor az egész képviselőtestület az új városháza gyűléstermében jött össze. A miniszterelnököt Ráth főpolgármester vezette be, s ő adta át neki a kérvényt hosszabb beszéd kíséretében. A miniszterelnök kijelentette, hogy a főváros ügyét az ország ügyének tekinti s a főváros biztosságát és virágzását senki sem viseli nálánál inkább a szíven. Ezután eltávozott.

Az „Arrogante” károsultjai részére rendezett margit-szigeti ünnepély bizottságának elnökéhez, Türr tábornokhoz Jauréguiberry francia tengerészeti ügyi miniszter m. hó 28-ikáról következő levelet intézett:

„Tábornok ur! A külügyminisztérium e perczben küldi át hozzáam a levelet, melyet ön f. évi októberi kelettel hozzám intézni szives volt, tudatván velem az Arrogantnak hajótörést szenvedett családjai folségélyezése végett rendezett ünnepély eredményét. A 22,157 frank 36 centimes-nyi összeg átvételének elismerése mellett, van szerencsem fölkerüni önt, hogy az ön elnöklése alatt működött bizottságunk és mindenkinnek, kik az ünnepélyen résztvettek, háláérzetem kifejezését átadni legyen szives, azon nemeseleki segélyért, melyet Magyarország a Budapestén rendezett nagyszéri ünnepélyen való részvétele által az Arrogante szerencsétlen tengeresei családjának nyújtott. Az annyi gyöngédséggel rendelkezsemre bocsátott 22,157 frank 36 centimes-nyi összegből felhalmozásuk folytán jónak láttam 2,157 frankot „a Société central de sauvetage de naufragees” részére juttatni. Fogadjá tábornok ur, stb. A tengerészet és gyarmatok minisztere Jauréguiberry s. k.

A madridi menyegzői ünnepélyek nagy fényvel folytak le november két utolsó napján. Az ősi bika- viadatok nem maradtak el, s ezek minden nagyobb szerencsétlenség nélkül értek véget. A királyné első tette, melyet mint uralkodónő gyakorolt, kegyelem volt a Cadixban halálra ítélt Gisela Francisco gyilkos számára. Maria Kristina főhercegnő első megjelenésével rokonszenves hatást ébresztett a madridiak előtt. Ugy találják, hogy Velasquez festményeire emlékeztek, midőn olajsín arcza és erősen barna férje mellett megjelenik. Haja csaknem kenderzőke, szemöldöke aranyszínű; arca gyöngéd és szelíd, s ha nevet, élénk piros szín borítja. Ajkai, orra a Habsburg-család jellegét viselik. A királyné az üdvözlő küldöttségek mindenikéhez spanyol nyelven válaszolt, s ez is növelte iránta a rokonszenvet, mert aránylag kevés ideje volt új hazája nyelvét megtanulni. A fiatal királyné s napa között, mint mondják, a találkozás fölötté szívélyes volt. Krisztina főhercegnő hevesen megőllte Izabella királynőt, mamának nevezte s átnyújtott neki egy óriási rózsá-csokrot — a királynőnek epen születésnapja volt.

A nemzeti tornaegylet decz. 7-én d. n. 6 órakor díszturnázást tart a tornacsarnokban.

Egy nagy birtokot árvereztek e hó 2-án Arad megyében, a borosjenői járásbírósnál. Aczél Péter aradi főispánnak négy urodalma került eladásra. Becsára 3.120.000 frt volt, de az első árverésen nem kelt el. A második árveréskor aztán a B. Klein testvérek (bécsi czég) 1.876.000 frton vitték meg. A Klein-testvéreknek már régebbi idő óta nagyfakerekedések van Borosjenőn, s Aczélal erődségeire nézve már évek óta üzleti összeköttetésben voltak.

Napoleon herceg halálához. A zulu földön megölt Lajos Napoleon herceg egyenruháját Ulunditól nem messze egy kraalban megtalálták. A ruha élül

aszagiókkal át van furva. Azt a zult, ki a hercegen a tulajdonképeni halálós sebet ejtette, Abaugónak hívták; Abaugó később Ulundi mellett megöletett.

Egy vén magyar katona Rómában. Danásy István magyar születésű (Privigyéből) hadastyán Rómában november 26-án 87 éves korában meghalt. Az „Osservatore Romano” halotti jelentéséből megtudjuk, hogy az elhunyt résztvett mint önkéntes a napoleoni hadjáratokban. Négy lányt hagyott hátra, kik közül kettő az apáca-életnek szentelte magát.

A czár élete ellen ismét merényletet követtek el, még pedig oly módon, mely a merényletek történetében eddig páratlan és a nihilisták rejtélyes s vakmerő működésének egyik legmegdöbbentőbb bizonyítványa. A czár Livádiából Pétervárra utazott, s Moszkvánál a vasuti vonat felrobbantása által akarták megölni. E hó első napján, éjjel 11 óra előtt érkezett meg a Moszkvába; nem sokára ezután követte egy másik vonat, mely a málhákat szállította. E vonaton, a mint a Rogos nevű városrészhez ért, egyszerre robbanás támadt, mely néhány kocsi összerombolt. A véletlen okozta, hogy a vonat megérkezésében változás történt, s a czár nem a második vonattal utazott. A czár még az éjjel fogadta a Kremblen a tisztelgő küldöttségeket, s beszédében fölhitva azokat, hogy nyújtsanak segédkezt a kormányynak a lázadó szellem kiűrtására. A czár e hó 4-én érkezett meg Pétervárra, hol nagy tüntetésekkel fogadták.

Halálozások.

PFEIFFER FERDINÁND, fővárosi könyvkereskedő s tevékeny könyvkiadó, ki főleg a régebbi években számos és jó műveket adott ki, s legújában is Jókai műveinek új kiadására vállalkozott, meghalt 46 éves korában. Tisztelet, becsült férfiú volt, ki a közügyek iránt mindig érdeklődött.

FAYL FRIGYES, a legjeles zongora-tanárök egyike, meghalt 46 éves korában, hosszabb betegeskedés után. A fővárosi körökben jól ismert és szeretett férfiú volt, s előkelő családok és elsőrendű nevelő intézetek igyekeztek megnyerni az alaposan képzett és kitünő modoru mestert. Koporsójánál gyermekkori barátja, György Vilmos evang. lelkész tartott beszédet mely meghatottsággal.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: ELEKES György, a m.-igeni ref. egyházközség jeles papja, buzgó esperes és derék hazaí, az erdélyi protestáns egyház méltán gyászolt kiváló tagja. — LÁNYI JAKAB lovag, ki több fővárosi pénzintézet alapításában vett részt, s fiatal korában vándorolt be Csehországból, 63 éves korában. — NAGY ANTAL, ügyvéd, földbirtokos és Kun-Sz.-Márton város egykori főjegyzője, 79 éves korában, a szoba kemencéjéből kifelelt széngáz következtében. — Gyóni ZLINSZKY LÁSZLÓ, 43 éves korában Törtelen.

BOZSEK JÓZSEFNÉ, bajai gyógyszerész neje, szül. Pankovits Ida (Tóth Kálmán költőnk unokatestvére) 52 éves korában Baján. — DICKENS KAROLYNÉ, a világhírű angol regényíró özvegye Londonban, 65 éves korában.

CHEVALIER MICHEL, nagyhírű francia tudós, a nemzetgazdaság egyik kitünősége, szellemes és ékes tollu író, meghalt 73 éves korában. Többször volt a parlament tagja és kiváló munkássága elismerésül a legelső francia tudományos társulat, az Institut is 1851-ben tagjai közé választotta.

Szerkesztői mondanivaló.

Ott ültém. Most már közölhető.

Edinburgh. A versek nem közölhetők. Edinburghból egyebet is lehetne írni, mint legaturskori élményeket! A fordításról csak látás után szólhatunk.

Sz. M. „Fájlatmasan gondolok hazámra.” Iskolázatlan észölt elég jó. Hol rimes, hol csak mértékes sorok, próza gyanánt egymás végébe írva: olykor csinos, lendületes, hangulatos. Kár, hogy az orthografiában merőben járatlan. Nem közölhetjük, de eltelesszük érdekes kuriózumnak.

Ferenczi Julcsa. Nagyon emlékezett Edward skót balladára: Kardod vértől miért piros? Ott is úgy fogadja át az anya, mint it a leányát. Csak hogy az ritka művészettel van megoldva; ez pedig nagyon is elkoptatott eszközökkel.

A nagymama. Szép kép, melynek kár volna elveszni. Egyes vonásain lehetne még javítani itt-ott, de így is megíti a mértéket.

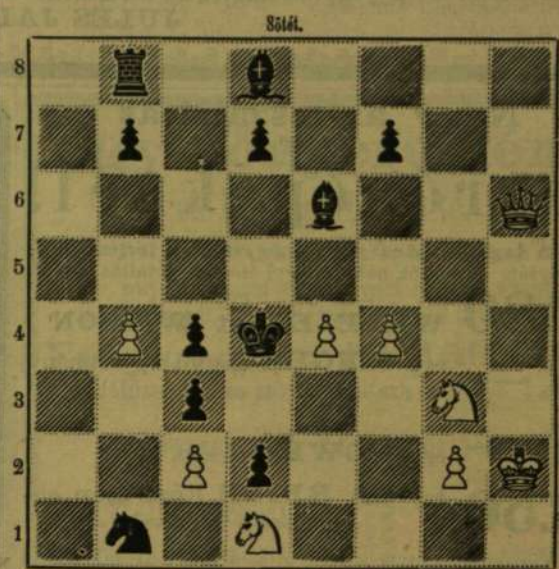
D. J. Kettő megtartunk s közölni fogunk. A középsőt — a legérdekebbet — rendelkezésre visszabocsátjuk.

Nem közölhetők. Hulló levelek (x—y). — Halottak napján. Epigramma. — Első szerelem. Nem folyik a hegyi patak. — Összeel (It az ősz, hűs szele...) — Üdvözlég...

Kritikán alul. Reményeim! Újvère (oly tisztán tündöklök...)

SAKKJÁTEK.

1044. sz. f. Ehrenstein Móról (Budapestén).

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 1039. sz. feladvány megfejtése.

A német feladványtornából.

Megfejtés.

Világos. Nézet.

1. Vg2—f1 — Hf3—d4+ (a)

2. Hf4—d5+ — Vc6—d5+

3. Hf3—e4 matt.

1. — — — — — a. Fe1—f2.

2. Vf1—a6 — — — — — (v. t. sz.)

3. Hf4—d5 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben Fülöp József, Gelsen Glesinger Zsigmond. Sárospatakon Gérecz Károly. Nagy-Dobronyban Németh Péter. Kolozsvárt Csipkés Árpád. Budapestén K. J. és F. H. Tatini Josefovits Gyula. A nagy-küllői kaszinó. A kolozsvári sakk-kör. A pesti sakk-kör.

HETI-NAPTÁR. Decz. hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Israellita
2V E 2 Ámbrus	E 2 Ágaton	25 4 27 Kelem	23 Dán
8H Bold. assz. fog. Szofron	26 Álipius	26 Álipius	23 Dániel
9H Leokidia sz. vt. Caesar	27 Perzs. Jak.	24 Dárius	24 Dárius
10S Judith	Judit	28 István	25 Kan.olt.
11C Damasus pápa	Damáz	29 Paramon	26 Dániel
12P Maxencz püsp.	Bulcsi Otília	30 András ap.	27 Elekár
13S Luca sz. vt. Luca	1 December	28 S. Vajlg.	

Mold változásai. ● Újhold 13-án 20 percz. déli 12 óra után.

Tartalom.

Szöveg: A francia törvényhozó kamara Párisban. — Téli dal. (Költemény). Vargha Gyulától. — Cymbeline. Shakespeare-mese. Lamb Károly és Maria után fordította Mihály J. — Magyar kertészet két századdal ezelőtt. — Mi okozta a földrendést? Hoity Páltól. — Képek Pitcairn szigetről. — Egyvétel. — Két fiatal festőnk műve. — A dagasztó menyecske. Aggházy Gyula képe. — Lélegző készülék. — Bika- viadal Spanyolországban. — A journalismus hőskorából. — Irodalom és művészet. — Közüintézetek, egyletek. — Mi ujság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Képek: A francia törvényhozó-test visszatérése Párisba. Gambetta elnök a gyűlésterembe megy. — Dagasztó menyecske. Saját festménye után fra. rajzolta Aggházy Gyula. — A fűzők alatt. Saját festménye után fra. rajzolta Festy Árpád. — Bika- viadal Madridban. — A francia törvényhozó-test ülésterme Párisban, a Palais-Bourbonban. — Képek Pitcairn szigetről. — Lélegző készülék (4 abra).

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.

(L. Egyetem-tér 6. sz.)

Nyílt tér.*

Legforróbb köszönetemet.

Csak is az általán ismert és híres közsé-nyvén használata által szabadulhat meg heves fájdalomtól s gyógyulhat meg közsé-nyvén lábaim. — Alulírott tehát minden ily bajokban szenvedőknek azon közsé-nyvénvázat, mely Budapestén Török József ur gyógyszer-tárában kapható, használatra legmeglebbebben ajánlhatom.

Mély tisztelettel

Szokoló János

Budapestén, gyp-utca.

* E rovat alatt közöltek a szerkesztőség nem vállal felelősséget.

EGYSZÓ

az ugynevezett „utánsegítés“ (charge) vagy „nehézzé tételről“, különös tekintettel a „zsirfény-nyerésre“
fekete selyemkelméknél.

„Mit tesz az: a selyemkelmét utánsegíteni?“ E kérdést majdnem valamennyi hölgy intézte hozzám, kik a lefolyt idegen-ivadban nálam vásároltak. Sokat irtak már róla, és kevés lett abból megértve, miután az arra vonatkozó iratok rendszerint annyira tele vannak műkifejezésekkel, hogy a ki nem szakember, alig érthet belőlük valamit. Én tehát meg akarom kísérteni, e lap női olvasói előtt lehetőleg röviden és mégis világosan a festés-rendszert megmagyarázni, megjegyezvén azonban, hogy a különböző fekete szín (kék, zöldes, barnás fekete stb.) nyerésének útját és módját tekintet nélkül hagyom, miután ez a főtárgytól nagyon is elvezetne.

A nyers selymet feketére festhetni, ha az néhány napig főtt gubacs-oldatba lesz beáztatva, azután kifacsarva, tiszta vízben kimosatik, s rövid időre vassó-oldatba tétetik; ebből kivéve, hideg vízben szorgalmasan kiöblítve, egy kevés szappan-oldat adatik hozzá (könnyebb gombolyítása és vitlázása végett), s azután megszáritva földolgozás alá adatik. Ez az egyszerű fekete festésnek természetes módja.

Hogy aztán a selymet „utánsegítsük“ vagy „nehézzé“ tegyük, miután a leírt módon egyszerűen feketére lett festve, azt erősen bemártjuk olajos, névszerint szappanos folyadékokba, s ezután a főnnebbi festési műtétet újra megtesz-
szük vele; tehát először gubacs, azután vas-oldat és harmadszor olaj vagy szappan; és pedig e kezelést addig ismételtetjük, a míg a gyáros a festőnek átadott 100 font nyers selyem helyett utóljára 400 font feketére festett selymet kap vissza, azaz más szavakkal: e 400 font áll 100 font selyemből, 300 font gubacs, vasoldat és olaj vagy szappanból; az utóbbit minden sorrend után bőven kell alkalmazni, hogy a selyem egyrészt hajlékony maradjon, másrészt képesítve legyen, a gubacs- és vasoldat minden újabb fölvetelére.

E bánásmód folytán természet szerint az egyes selyemszálaknak meg kell vastagodniuk, és minél inkább nehézzé vannak téve, annál kevesebb kell belőlük a gyárosnak, hogy fele áron ugyan oly vastag kelmét készítsen, mely tisztán festett selyemből legalább kettős árba kerülne, ami pedig az ilyen nehézzé tett kelmékben a selyemfény- és lágyaságból hiányzik, az simitás (apretur) és egyéb ilyenmü kezelések által pótolatik, úgy, hogy a hölgyek, ha saját választásuk szerint vesznek selyemkelmét, a szilárd minőségüket a nem szilárdaktól igen nehezen különböztethetik meg. Mily nehezen viselhetők az ilyen kelmék, mily hamar lesznek zsirfényűekké (a sok szappan miatt, mely bennök foglaltatik), és mily könnyen veszik a port magukba és töredeznek — ezt a hölgyek, saját tapasztalásukból, legjobban tudhatják.

Miként lehet tehát, hogy ily nem egészen becsületes eljárás valamennyi országban egyenlően tovább harapódzik? Csak is úgy, hogy a tapasztalatlan közönség által öntudatlanul támogatatik: a kicsiny fekete, vastag bordás mintácskák az elegans tárgyjegyzékekben csábító olcsósággal bírnak, és hozzá még a bűvös név „PÁRIS“, mely különben az egész világ hölgyközönségére csodahatással bír — készítetik, hogy nem tehet egyetlen egy hölgy se másként, minthogy a kelméket onnan hozassa!

Mi a következés? Az, hogy minden selyemkereskedő saját magának és lételének tartozik azzal, hogy csak némileg is e versenynyel szembeállhasson, ugyanolyan valódiatlan szövegetek tartani — és ily módon egyik legnemesebb iparágunk, a selyemkészítés, sárba lesz tapodva. A bizalom a selyemkelme iránt naponkint mindinkább tűnik, és én arra kérem a hölgyeket, az összes selyem-ipar érdeke és jóléte miatt, hogy eddigi beszerzési forrásaiktól csak tisztán festett selyemkelméket kérjenek; meg vagyok győződve, hogy hova tovább azon minőségek fognak az általános forgalomba jönni, melyeket elődeink 15—20 évig viseltek, és azután mint „magasra becsült örökséget“ a család ifjabb tagjaira ruháztak.

Tisztelt vevőimnek azonban, kik engem azon elvben: „csak egészen tisztán festett kelméket tartani“, támogat-
gattak, nem tartom szükségesnek megemlíteni, hogy továbbra is ezen elvet fogom minden irányban hiven követni. Én ezután is, mint eddig, az összes selyemkelmékért, melyeket magánosoknak átadok, tökéletes jótállást biztosítok

a zsirfény nyerése

ellen, és jelenleg az első és egyetlen vagyok, ki e valóban terhes kellemetlenség ellen valódi kezességet nyujtok. A kelmék az

arany éremmel

lettek a nemzetközi jury által az 1878-ki kiállításon kitüntetve.

Minták utáni kérdezősködésekre posta fordultával bérmentes válasz adatik. Levéldij a Svájcba: 10 kr. osztrák értékben.

Zürich, 1879. november hóban.

Teljes tisztelettel

Henneberg G.,

tisztán festett selyemkelmék gyári raktára.

Vám és szállítás egy ruháért körülbelül 2 frt osztr. ért.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: / egész évre — 12 frt / félre — 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: / egész évre — 8 frt / félre — 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: / egész évre — 6 frt / félre — 3 *

50-dik szám. 1879.

BUDAPEST, DECEMBER 14.

XXVI. évfolyam.

TOLDY ISTVÁN.

(1844—1879.)

A MULT héten, december 8-án, a kerepesi-uti temető „írói negyedében“ (quartier latin) egy ujon ásott sír a fiatalabb írói nemzedék egyik legtehetségesebb s korához képest legtöbb eredményt fölmutatott tagja fölött zárult be. Toldy Ferencz, irodalmunk soha sem felejtendő halhatatlan érdemű veteránja közelébe tettük le fia István elomlott porrésezt, alig betöltött 35 évével. Atyja szárnyai alatt növekedve, örökölte annak írói tehetségét, hazaszeretetét, kitartó munkásságát, — bár tőle egészen különböző irodalmi ágakban és irányokban működött, — magát a derék apa méltó fiúl bizonyította. Mint atyja, ő is igen fiatalon, még tanuló korában, lépett föl az irodalom nyilvános terére, s majdnem gyermekül kóstolta meg a dicsőség ama bódító illatát — mely a nyomdafestékből gőzölög ki. Mint a ki a színpadon egy cipőt elnyűt már, attól elválni — mondják — nem képes többé: az irodalomnak is, — de különösen a napi sajtónak — megvan ez a lebilincselő, martalékait többé el nem eresztő hatalma. S Toldy István, bár önálló könyv-műveket is alkotott, kiválólag a napi sajtó s időszaki irodalom munkása volt. És pedig hivatott munkása, a kit a korán kivívott nem mindennapi sikerek odaláncoltak választott pályájához a nélkül, hogy elkábitották s ez által vagy hanyagga vagy elbizakodottá tették volna. Míg utolsó betegsége ki nem vette kezéből erőszakkal a tollat: majdnem husz éven át hű maradt első szerelme, első dicsvágya e tárgyához. Mint gyermeknek, atyja példája állott előtte; oly ember lábainál nőtt fel, a ki pillanatig sem lankadó lelkesedéssel, — rajongásnak mondanók, ha oly józan és öntudatos nem lett volna — csüngött az irodalom és nemzetiség ügyén, melyet Kazinczytól és Kisfaludy Károlytól legnagyobb részben ő vett vala vállaira. S e példa tette íróvá Istvánt; jeles íróvá pedig: hogy buzgó lelkesedéséhez, atyja után a természettől, nem közönséges tehetséget is örökölt.

1844-ben, Pesten született, atyjának harmadik házasságából Frommhold-leánynyal. Iskoláit itt, majd a német nyelv miatt Pozsonyban járta; a jogot ismét a pesti egyetemen végezte. Még tanuló volt, midőn 1860 ban megjelent első irodalmi zsongéja, Kebes „Az élet képe“ című művének fordítása a görög eredetiből. Írói első föllépése a klasszikai irányban történt; de csakhamar a romantika felé hajlott s a mellett maradt mindvégig.

Szépirodalmi összes működése: a tárcza, a novella, a regény s a dráma terén határozott francia új romantikus szellemet tüntetett föl.

Atyja, az irodalom mellett, melyre maga buzditotta s vezette be, a hivatali pályán akarván számára megélhetést biztosítani, jogvégzettségével mindjárt az akkori helytartótanácsnál eszközölt alkalmazást számára. Az alkotmány helyreállításával pedig 1867-ben a belügyminiszte-

TOLDY ISTVÁN.